

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
VIIEKÜMNE ÜHEKSANDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Viljandimaal Tuhalaanes

15.-16. septembril 2011

Kohalviibijad

KHNI liikmed ja asendusliikmed:

Märt Rask, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Norman Aas, riigi peaprokurör (*osales päevakorrapunktide 1-3 arutamisel*)
Marko Pomerants, Riigikogu õiguskomisjoni esimees
Indrek Teder, Õiguskantsler (*osales päevakorrapunktide 1-4 arutamisel*)
Meelis Eerik, Harju Maakohtu kohtunik
Henn Jõks, Riigikohtu kohtunik
Kaupo Paal, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Tiina Pappel, Tallinna Halduskohtu kohtunik
Toomas Vaher, Advokatuuri esimees (*osales päevakorrapunktide 1-4.5 arutamisel*)
Lea Kivi, Riigikohtu kohtunik (*asendusliige*)
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik (*asendusliige*)
Piia Jaaksoo, Pärnu Maakohtu kohtunik (*asendusliige*)

Teised osalejad:

Helve Särgava, Harju Maakohtu esimees
Pavel Gontšarov, Viru Maakohtu esimees
Madis Kägu, Tartu Maakohtu esimehe kohusetäitja
Rubo Kikerpill, Pärnu Maakohtu esimees
Villem Lapimaa, Tallinna Halduskohtu esimees
Tamara Hristoforova, Tartu Halduskohtu esimees
Urmas Reinola, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Aarne Sarjas, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik (*osales päevakorrapunkti 8 arutamisel*)
Mati Kartau, Tartu Ringkonnakohtu esimehe kohusetäitja
Mari-Liis Lipstok, Riigikohtu esimehe abi
Marko Aavik, Justiitsministeeriumi asekancler
Mai Selke, Justiitsministeeriumi õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Külli Luha, Justiitsministeeriumi õigusloome ja arenduse talituse analüütik
Margit Kapp, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse referent
Maret Saanküll, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Timo Ligi, Justiitsministeeriumi lepinguline konsultant (*osales päevakorrapunktide 5-7 arutamisel*)

Juhatas: **Märt Rask**, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Protokollis: **Margit Kapp**, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse referent

Algus: 15.09.2011. a kell 10.30

Lõpp: 16.09.2011. a kell 13.30

Istungi päevakorras on:

1. Eelmiste istungite protokollide kinnitamine – 04.04.2011. a-14.04.2011. a erakorraline elektrooniline istung ning 20.05.2011. a korraline istung
Materjalina lisatud eelmiste istungite protokollid.
2. Nõusoleku andmine justiitsministri 27.10.2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel“ muutmiseks – KS § 41 lg 1 p 4 alusel – Tartu Halduskohtu esimees Tamara Hristoforova, Tartu Maakohtu esimehe kohusetäitja Ago Kutsar, Justiitsministeeriumi referent Maire Jürima

3. Ülevaade menetlusökonoomia eelnõu menetlemisest, jätkuks KHN-i 58. istungil arutatule – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeeriumi asekanstler Marko Aavik
4. Kohtute esimeeste aruandlus 2011. a I poolaasta statistika põhjal ja Justiitsministeeriumi ettekanne – KS § 41 lg 3 p 4 alusel - kohtute esimehed, Justiitsministeeriumi analüütik Külli Luha
5. Kinnipeetavate vaiete ja kaebuste lahendamise analüüsi tutvustus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeeriumi lepinguline konsultant Timo Ligi
6. Riigihangete alaste vaidluste lahendamise korralduse analüüsi tutvustus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeeriumi lepinguline konsultant Timo Ligi
7. Ülevaade KIS 2 arengust – KS §41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeeriumi lepinguline konsultant Timo Ligi
8. Tartu Ringkonnakohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andmine – KS § 41 lg 1 p 5 alusel – Justiitsministeerium, Aarne Sarjas

15.09.2011

Algus kell 10.30

Rask: Mul on ettepanek alustada homset päeva kella 9.30 asemel kell 9.00 ning tõsta päevakorrapunkti nr 8 arutamine esimeseks.
Kas päevakorra on täiendusi?

Viiakse läbi hääletus päevakorra kinnitamise poolt.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Otsus: Kinnitada päevakord.

1. Eelmiste istungite protokollide kinnitamine –04.04.2011. a-14.04.2011. a erakorraline elektrooniline istung ja 20.05.2011. a korraline istung

Rask: Kas 04.04.2011. a-14.04.2011. a erakorralise elektroonilise istungi protokollis osas on märkusi? Märkusi ei ole.

Rask: Kas 20.05.2011. a korralise istungi osas on märkusi? Märkusi ei ole.

Viiakse läbi hääletus 04.04.2011. a-14.04.2011. a erakorralise elektroonilise istungi protokollis ja 20.05.2011. a korralise istungi protokollis kinnitamise poolt.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Otsus: Kinnitada KHNi 04.04.2011. a–14.04.2011. a erakorralise elektroonilise istungi protokoll ja 20.05.2011. a korralise istungi protokoll.

2. Nõusoleku andmine justiitsministri 27.10.2005 määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonna kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel“ muutmiseks – KS § 41 lg 1 p 4 alusel – Tartu Halduskohtu esimees Tamara Hristoforova, Tartu Maakohtu esimehe kohusetäitja Madis Kägu, Justiitsministeeriumi nõunik Mai Selke

Kägu: Tartu Maakohtu kohtumajades on kohtunike arv mitmesugustel põhjustel lühikese ajaga 5 võrra vähenenud. Kõiki kohti täita ei ole võimalik. Lähtudes kujunenud olukorrast leidsime, et oleks hea kohtumajade vahel kohtunikukohti vastavalt esitatud taotlusele ümber jagada. Maja sees kohtunikke ümber paigutada ei ole võimalik. Seetõttu sai tehtud ettepanek justiitsministri määruse muutmiseks.

Selke: Justiitsministeerium peab kohtuesimeeste taotlusi põhjendatuks. Esimehed on taotlustes välja toonud koormuse ühe kohtuniku kohta. Nagu ka määruse muutmise seletuskirjast nähtub, on koormus ebavõrdne nii Tartu Maakohtu Tartu kui Võru kohtumajades ning samamoodi ka Tartu Halduskohtus. Ministeerium peab ettepanekuid põhjendatuks ja toetab määruse muutmist.

Rask: Milline võiks töökoormus arvestades muudatusi tulevikuperspektiivis olla?

Kägu: Aspekti on kaalutud mitmelt poolt. Praegu on majade vahel käivitatud kohtuasjade ja kohtunike liikumine. Oma aruandes on mul selle kohta parem ülevaade esitatud. Koormuste jagamise seisukohast on pikemas perspektiivis vaja välja tulla aasta algul olnud olukorrast – piirkonna keskmine koormus oli 1600, Põlvas 1000, Tartus 2000 ümber, Viljandis natuke üle. Kui kohtunike arv õnnestub selliselt paika saada, nagu taotletud on, tekib ka manööverdusruum, mis aitab piirkonnasiseselt ajutise iseloomuga ummikseise lahendada. Näen perspektiivi selles, et teatud liiki asju on võimalik menetleda piirkonna majade vahel. On olemas mänguruum, mis tulevikus annab võimaluse rakendada oluliselt ühtlasemalt kohtunike menetlusjõudu kui praegu.

Rask: Kohtunikud lahkusid Võru ja Valga kohtumajadest. Kes on nende majade kohtujuhid?

Kägu: Võru kohtumaja juht on Kersti Vosmann, Valga kohtumaja juht on Annemarie Gerassimov. Valga kohtumaja juhilt on lisatasu ära võetud, kuna kolme kohtunikku selles kohtumajas ei ole. Viljandisse oleks vaja juurde 1 ja Valka 1 kohtunik, siis on Valgas 3 ja Viljandis 4 kohtunikku. Üks Tartu Maakohtu kohtunikukonkurss kukkus läbi, kuna soovijaid ei olnud. Tegemist oli kohtumaja täpsusega välja kuulutatud konkursiga.

Aavik: Ei oska kommenteerida, miks konkurss läbi kukkus. Kuulutasime välja uue konkursi.

Kägu: Meil õnnestus saada üks kandidaat. Praegu läbib ta ettevalmistusteenistust.

Rask: Peame probleemi lahendamiseks asjaga tõsisemalt tegelema. Tartu Maakohtu kohtunikukonkursi luhtumine on tõsine teema. Loodame, et analoogilisi situatsioone enam aset ei leia.

Aavik: Probleem toob välja vajaduse olemasoleva kandidaaditeenistuse muutmiseks selliselt, et kohtus ametis olevad kohtujuristid saaksid põhitöö kõrvalt ettevalmistusteenistuse läbida. See loob võimaluse laiemat järelekasvu tekitada, ilma et see tekitaks eelarvele sellist mõju nagu täna. Homme on vastav muudatus KHNil arutusel Timo Ligi analüüsi kaudu.

Viiakse läbi hääletus Tartu Maakohtu esimehe kohusetäitja Madis Kägu määruse muudatusettepanekute tegemise poolt.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Hristoforova: Praegu on Tartu Halduskohtu Tartu kohtumajas 6 kohtunikukohta, Jõhvi kohtumajas 3 kohta. Seoses sellega, et Jõhvi kohtumajja saabunud kohtuasjade arv on tunduvalt suurem kui Tartu kohtumajas, otsustasime, et õige on vabanenud kohtunikukoht Jõhvi kohtumajja loovutada. Teiste meetmetega kohtunike koormust võrdsustada on raske. Praegu ei ole teada, kas ja millal luuakse teatud kohtuasjade lahendamisele spetsialiseerunud kohtumajad, aga töö on vaja sellest hoolimata katta. Selle seoses otsustasime, et nii kaua, kuni lõplik otsus spetsialiseeritud kohtumajade loomise kohta on tehtud, on vaja kohtunikukoht Jõhvi kohtumaja juurde viia. Kui vaadata probleemi ministeeriumi uute plaanide valguses selliselt, et spetsialiseeritud kohus moodustatakse Tartu kohtumaja juurde, oleks esitatud taotlus ennatlik. Sellest tulenevalt olen praegu iseendaga vastuolus. Kõik sõltub sellest, kas ja kuhu moodustatakse spetsialiseeritud kohtumajad. Praegu jään esitatud taotluse juurde.

Saarmets: Seoses uue HKMSi rakendamisega kaob ära kohtumajade kaupa kohtualluvuse määramine. Seega peaks olema 1. jaanuarist võimalik asju jagada üsna õiglaselt. Leian, et probleem on võimalik lähitulevikus muul viisil lahendada. Teine küsimus on, kas Jõhvi kohtumajja on võimalik kohtunik leida.

Aavik: Viru Maakohtu juures on kandidaadid, kes saavad kohtuniku konkursil kandideerida.

Rask: Kuna me ei tea, mis tulevikus kinnipeetavate vaiete lahendamise saama hakkab, ei oleks õige kohtunike kohti praegu ümber paigutama hakata. Ma soovitaks läheneda asjale sellest aspektist, et täna ei ole põhjust otsuse tegemisega kiirustada, eriti arvestades asjaolu, et ka kohtuesimees ise kahtleb.

Aavik: Ministeeriumil ei ole otsuse tegemisega kiire. Muudatuse on meie arvates tinginud kohtunike töökoormuse erinevus. Viru piirkonna puhul tuleb mängu ka regionaalpoliitiline aspekt. Oleks õige soodustada, et ka Viru piirkonda kohtunikke tööle läheks ning samuti oleks positiivne, kui kohtu esimees tulevikus näiteks Jõhvi kohtumajast tuleks.

Pappel: Minu teada käib konkurss Tartu Halduskohtu Tartu kohtumaja kohtuniku kohale. Kas poleks ebaõige hakata kohta Jõhvi üle viima nüüd, kui inimesed on juba kandideerimisavaldused esitanud ja arvestanud, et hakkavad tööle Tartus. Ehk oleks mõistlik ära oodata HKMSi muudatuste mõju ja vaadata, mis hakkab saama kinnipeetavate vaietega.

Paal: Oluline oleks, et ettepaneku tegija oleks oma ettepanekus veendunud.

Jöks: Kuna ettepaneku tegija oli kõhklev, toetan otsuse tegemise edasilükkamist.

Eerik: Nõustun eelkõnelejatega ja leian, et mõistlik oleks hääletus edasi lükata. Konkurss on juba välja kuulutatud ja kui hakata praegu kohta ümber viima, võib see ka tuleviku konkurssidele halba mõju avaldada.

Aas: Kuna kõhklused on üleval, toetan otsuse edasilükkamist.

Saarmets: Olen hääletamisele tänase seisuga vastu.

Vaher: Kui ei ole selget veendumust, et see otsus on vajalik ja kasulik, ei ole vaja hakata olemasolevat olukorda muutma. Ma ei näe ka põhjust otsustamist edasi lükata, sest kui tulevikus tekib vajadus kohti ümber muuta, saab teha uue põhjendatud ettepaneku.

Rask: Pärast eeltoodud küsimuste lahendamist tekib uus olukord ja selle pinnalt tuleb siis koormuse jaotuse juurde tagasi tulla ning vaadata kohtade jagunemine uuesti üle. Keegi ei avaldanud täna valmisolekut ettepanekut toetada. Probleem koormuste ebavõrdsuse osas on Justiitsministeeriumi poolt teadvustatud ning kui probleem ei lahene, tuleb KHN teema juurde tagasi.

Viiakse läbi hääletus Tartu Halduskohtu esimehe ettepaneku muudatsettepanekute tegemise edasilükkamiseks kuni 01.01.2012. a jõustuva HKMSi mõjude selgumiseni ning erandliku kohtualluvuse kehtestamise küsimuse lahendamiseni.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Otsus: KHN toetab Tartu Maakohtu esimehe kohusetäitja ettepanekut justiitsministri 27.10.2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel“ muutmiseks. KHN ei toeta Tartu Halduskohtu esimehe ettepanekut justiitsministri 27.10.2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel“ muutmiseks ning otsustas muutmise küsimuse lahendamise edasi lükata kuni 01.01.2012. a jõustuva HKMSi mõjude selgumiseni ning võimaliku erandliku kohtualluvuse kehtestamise küsimuse lahendamiseni.

3. Ülevaade menetlusökonoomia eelnõu menetlemisest, jätkuks KHN-i 58. istungil arutatule – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeeriumi asekancler Marko Aavik

Aavik: Esmalt tahan teiega jagada hiljuti kuulnud uudist. Keegi ei oska ennustada, milline saab eelarve järgmisel aastal olema, kuna mujal Euroopas toimuv mõjutab ka meie majandust. Sellest tulenevalt on riigil mõistlik eelarveaastat pessimistlikult prognoosida. Teisest küljest toob järgmine aasta riigieelarvele suure koormuse kärpesiiretena (pensionimaksete taastamine jm kulutused, mis lükati edasi ja mida tuleb hakata järgmisel aastal kanda). Sellest tulenevalt on algusest peale teada olnud, et kõik personalikulud on suhteliselt kriitilise küsimärgi all ja võimalused kellegi palgatõusuks on olnud kahtlased. Kogu eelarvemenetluse käigus on kõikides valdkondades personalieelarve kasv olnud külmutatud. Oleks olnud ebaõige, et osadel ametigruppidel oleks palk järgmisel aastal tõusnud. Õige oleks olnud võrdne kohtlemine. Kuna raha ei ole, on valitsuskabinet jõudnud otsusele, et kõrgemate riigiteenijate palgatõus lükatakse edasi. See on kogu info, mida hetkel tean. Otsus puudutab järgmisel aastal ka kohtunikke ning seetõttu loodan kohtunike mõistvale suhtumisele. Riigikogu liikmete palgatõusu osas ma vastust anda ei oska. Juhul kui Riigikogu liikmetel palk tõuseb, ei jäta see üldsusele head muljet.

Rask: Kas oled eelnõud näinud? Küsimus on selles, kas palgatõus lükatakse aasta võrra edasi või tehakse uus eelnõu. Tänaise päeva seisuga arvestatakse kohtunike palga hulka ka staažitasu jms, vana süsteem säilib. *Summa summarum* ei ole kohtunike palgad seega kõige suurem kuluallikas. Tegemist ei ole niivõrd rahalise otsustusega, kuivõrd ühiskonna õiglustunnet riivava otsusega. Leian, et Kohtunike Ühingu juhatus võiks seda asja arutada ja oma seisukoha kujundada. Reformimisel on ka eripensionid ja puhkused. Kui kellelgi on veenvaid argumente, miks kohtunike puhkused ja pensionid võiksid säilida sellisena nagu 1992. a paika sai pandud, võiks need argumendid välja käia.

Aavik: Seonduvalt avaliku teenistuse reformiga on valmimas kava, et kõikidel riiklikel ametigruppidel kaotatakse ära eripensionid. Otsus puudutab paljusid kohtunikke, kuna kohtunikud on üks suuremaid eripensioni saavaid ametigruppe. Pigem palume teema osas alustada diskussiooni, kuidas oleks mõistlik eripensioni kaotamine teoks teha. Lahendusvariante selleks on mitu, näiteks kui ametisse astuvatel kohtunikel ei oleks eripensionit. Samas on mul tunne, et eripensionide süsteemi tahetakse rohkem piirata ehk teatud osas võidakse ette näha ka tagasiulatuv mõju. Kutsun kohtunikonda üles avatud diskussiooniks. Kui tuleb avaldada arvamust, võiks vastavad argumendid olemas olla.

Rask: Diskussiooni saab pidada konkreetse projekti või otsustuse pinnalt. Esmalt tuleks paika panna selged kontseptuaalsed ettepanekud ja siis saab rääkida ka õiguspärasest ootusest jms.

Aavik: Minu eesmärk oli KHNi liikmeid informeerida teemaga tegelemisest, et selleks ajaks, kui on aeg arvamust avaldada, oleks juba vastavad argumendid olemas.

Eerik: Informatsiooniks, et selles küsimuses on Kohtunike Ühing oma seisukoha juba kujundanud. Meie seisukoht on, et need kohtunikud, kes on täna ametis ja kellele riik on eripensioni lubanud, peaksid olema õigustatud subjektid. Kui teie loote sellest seisukohast teistsuguse kontsepti, peaks esitatud olema ka vastus küsimusele, millise põhjendusega riik oma lubadust murrab. Võetud lubadusi ja kohustusi tuleb täita.

Aavik: Justiitsministeerium valmistab ette menetlusökonoomia eelnõud, millega koos vaadatakse üle ka riigilõivud. Ministeeriumi juhtkonnas on otsustatud, et neid teemasid menetletakse omavahel seotult. Hetkel ei ole mulle teada kellegi tahet seda otsust muuta. Eelnõu kondikava on valmis. Riigilõive on arutatud ka majast väljaspool. Menetlusökonoomilisi muudatusi arutatakse hetkel majasiseselt. Loodetavasti saab oktoobrikuu jooksul eelnõu arvamuse avaldamiseks välja saata. Mind huvitavad kohtunike ettepanekud. Oleme palunud kohtunikel oma arvamust esitada selles osas, kuidas võiks menetlust ökonomsemaks muuta. Oleksime tänulikud ka Riigikohtu ettepanekute osas, mida hetkel ei ole veel tulnud. Me oleme ministeeriumis mõelnud, et kohtunikonda kui huvigruppi peaks esindama kõige laiemalt Kohtunike Ühing. Esimese astme kohtunikud puutuvad praktiliste probleemidega kõige rohkem kokku ja selle tulemusena leiame, et kohtunikonda arvamust võiks avaldada ühing. Meid huvitab samas ka kõigi kohtunike arvamused, kuid huvigrupina saab kohtunikonda esindada mingi kokku lepitud arvamused ja ning eelnõu puhul saab seda teha kõige paremini Kohtunike Ühing.

Rask: Andra Pärsimägi saatis meile oma e-kirja ja pakub välja, et kui menetlusseadustikke puudutav on pikema pinnaga küsimus, siis riigilõivude küsimus on kriitiline ja tuleks kiiresti lahendada. Riigikohtu üldkogu ei ole mõtet üle koormata riigilõivude põhiseaduspärasuse hindamisega. Kas ei oleks mõtet uute riigilõivude kehtestamist eelnõu raames ette näha juba 2012. a?

Aavik: See ei ole ilmselt võimalik, kuna 2012. a eelarve koostamine on peaaegu lukus. Julgen arvata, et riigilõivude alandamist käsitletakse 2013. a eelarve koostamise kontekstis. Võimalik, et riigilõivude alandamine on siiski võimalik juba 2012. a eelarve kestel, kuid ma ei näe võimalust, et riigilõivude alandamine kehtestatakse 01. jaanuarist 2012. a. Sellest tulenevalt ei näe ma põhjust kaks eelnõud omavahel lahutada.

Jõks: Milline on töögrupp, kes eelnõuga tegutseb?

Aavik: Ministeeriumi ametnikud tegelevad eelnõuga majasiseselt, kuni küsimused on läbi arutatud. Seejärel hakatakse tegelema huvigruppidega.

Jõks: Ma sain aru, et riigilõivudega on põhiseaduslik probleem. Seda on märkinud Riigikohtu esimees, õiguskantsler jt. Üks moment on, et Riigikohus raiskab palju aega riigilõivude põhiseaduspärasuse kontrollimisele. Teine aspekt on, et inimeste põhiõigusi rikutakse kõrgete riigilõivudega. Üks võimalus probleemi lahendamiseks on tõepoolest, et kohus käib kõik riigilõivumäärad ühe kaupa läbi ja tunnistab need põhiseadusega vastuolus olevaks. Menetlusökonoomiaga põhiseaduslikke probleeme me ei näe, kui välja arvata mõned üksikud erandid. Eelnõu on ajendatud sellest, et eesmärk on 100 päevaga asi ühes kohtuastmes ära arutada. Ma jään oma ettepaneku juurde. Tean, et tehtud otsust keegi muuta ei taha, aga teen ettepaneku otsust vähemalt selliselt mõjutada, et riigilõivud oleksid üle vaadatud ja kehtestatud uutes määrades 2012. jaanuariks.

Rask: Eelarveprojekt arvestab praeguste riigilõivumääradega. Küsimus on selles, kas ministrid annavad endale aru, et Riigikohtu otsused viitavad mitte konkreetsetele kohtuasjadele, vaid laiematele probleemidele. Selge on, et varem või hiljem tõusetub ühiskonnas diskussioon ning küsitakse, kui kaua mõtleb valitsus põhiseadust mitte täita. Asi on tõsisem kui see, et meil ei ole raha. Riigilõiv antud situatsioonis ei ole rahaline väljendus, vaid põhiseaduse täitmise ja mittetäitmise küsimus.

Aavik: Nende küsimuste lahendamiseks ei maksa kiirustada. Proovime hetkel esimest korda riigilõive kehtestada võrdleva analüüsi põhjal ja üritame vältida vigu, mis seni on riigilõivude kehtestamisega tehtud, kus mõistlikke proportsioone lõivumääradel ei ole. Uute riigilõivude aluseks on võetud teiste riikide riigilõivud. Kuna eeldatavasti jäävad uued riigilõivumäärad pikalt kehtima, ei tasu asjaga kiirustada.

Jõks: Selline jutt oli ka kevadel.

Rask: KHNi liikmed võiksid oma seisukohti avaldada.

Teder: Marko Aavik kinnitas minuni jõudnud mitteametlikku informatsiooni. Riigilõivude teema on minu laual juba tükk aega olnud ning tuleb lahendada võimalikult kiiresti. Toetan ettepanekut, et 2012. a oleks hilisem aeg, millal mõistlikud riigilõivud võiksid olla kehtestatud.

Rask: Küsimus on indikatsioonis, mida KHN annab. KHN peaks võtma seisukoha, kas põhiseadus kuulub täitmisele või mitte. Riigilõivude puhul on tegemist juba sedavõrd abstraktse küsimusega. KHN saab igal juhul anda soovitusi, et juba 2012. a jaanuar võiks olla mõistlik aeg uute lõivumäärade kehtestamiseks.

Aavik: Minu isiklik seisukoht on, et kaks eelnõud peavad olema seotud.

Saarmets: Äkki oskad öelda, kas on olemas arvutusi selle kohta, kui palju on riik planeerinud järgmise aasta eelarvesse raha saada kehtivate lõivude alusel ja kui palju saaks uute lõivude alusel?

Aavik: Neid arvutusi alles tehakse.

Jöks: Kui toimus riigilõivumäärade hüppeline tõstmine, siis mingit menetluslikku koormust kohtutele ei lisandunud. Kui on jutt riigilõivude langetamisest, ütleme, et selle tõttu tuleb vaadata ka menetluse lihtsustamise küsimusi. Ma ei mõista loogikat.

Aavik: Riigilõivude ja menetlusökoonomia teemade seotus on eelnõu menetlemise taktika ja kaalutletud otsus.

Viiakse läbi hääletused KHNi seisukoha kujundamiseks:

Viiakse läbi hääletus riigilõivuseaduse muudatuste ja menetlusökoonomia eelnõu menetlemise lahutamiseks.

Poolt: 7

Vastu: 0

Erapooletuid: 1

Otsus: KHN soovib Justiitsministeeriumil kaaluda eelnõude menetlemise lahutamist.

Viiakse läbi hääletus madalama määraga riigilõivude kehtestamise poolt alates 01. jaanuarist 2012. a.

Nõus: 9

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Otsus: KHN peab vajalikuks madalama määraga riigilõivude kehtestamist alates jaanuarist 2012. a.

Paus kell 12.30-13.30

4. Kohtute esimeeste aruandlus 2011.a I poolaasta statistika põhjal. Justiitsministeeriumi ettekanne – KS § 41 lg 3 p 4 alusel

4.1. Tallinna Halduskohtu esimehe ettekanne

Lapimaa: Ettekanne.

Hetkel on meie kohtus ajalooline olukord, kuna kõik kohtunikukohad on täidetud (18). Lisaks on kõik kohtunikud ka realselt ametis. I poolaastal oli üks kohtunik lapsehoolduspuhkusel, aga on nüüd ametis tagasi.

Saabunud asjade arv oli enam-vähem sama, mis võrreldaval perioodil. Läbi vaadatud asjade arv võrreldes eelmise aastaga mõnevõrra vähenes. Üle-eelmise aastaga võrreldes on läbi vaadatud asjade arv jätkuvalt kõrgem. Kuna täidetud oli rohkem kohtunikukohti kui võrreldaval perioodil, siis mõnevõrra vähenesid saabunud ja lahendatud asjade arvud kohtuniku kohta. Keskmise menetlusaeg mõnevõrra kasvas. Pärnu kohtumajas on menetlusaeg tunduvalt pikem kui Tallinna kohtumajas. Meie analüüs näitab, et üks kohtunik on kogunud endale rammusa jäägi nii vanadest kui ka uutest asjadest ning on ära lahendanud suhteliselt tagasihoidliku koguse kohtuasju. See mõjutab üsna oluliselt ka meie keskmist menetlusaega. Arvestuslik keskmine menetlusaeg oli kohtu lõikes 250 päeva, ilma peatatud asjadeta 214 päeva.

Oleme jõudnud järeldusele, et Aivar Koppel ei ole ei kohtuesimehe ega üldkoguhinnangul oma ametisse sobiv. Tema suhtes algatati distsiplinaarmenetlus pikalt jäägis olnud asjade mittelahendamise faktis. Leiame, et selline kohtuasjade venimine ei ole mistahes põhjustel õigustatud. Korra on teda juba karistatud, ta ei osale ka üldkogudel ning suhtub probleemi suhteliselt passiivselt. Oleme proovinud talle asjade jagamise peatamist ning tema asju ümber jaganud, kuid ei ole efekti saanud. Pigem on ta töö ümberkorraldamisest julgust juurde saanud. Eelmisel nädalal toimunud üldkogul otsustasime tema menetluses olnud vanad asjad teistele kohtunikele ümber jagada. See tekitas palju paksu verd ja diskussioone. Ühelt poolt ütlevad kohtunikud, et ei pea tegema teise kohtuniku tegemata tööd, kui Koppel saab sama palka edasi. Vanu asju lahendada ei ole meeldiv. Koppeliit saadud vanad asjad mõjutavad ka personaalstatistikat. Kohtunike seas jäi peale siiski vastutustundlik suhtumine menetlusosaliste ees.

Hetkel on vanu prioriteetseid asju 30, mis peaksid igal juhul saada lõpplahendi selle aasta lõpuks, kui ei ole mingeid objektiivseid asjaolusid, mis seda takistaksid.

Aivar Koppeli jääk on üle kahe korra suurem kohtu keskmisest. Suur jääk on ka kohtunik Paukštysel, kellel oli eelmisel aastal infarkt ja kes oli pikemat aega tööst eemal. Sellest taastumine võtab samuti aega. Tema osas lahendamatu probleeme ei ole. Kolmandaks on suur jääk Daimar Liivil, kes vahepeal oli kaks aastat Ukrainas ja enne minekut jättis meile suure jäägi. Tagasi tulles sai ta lahendamiseks vastavalt kokkuleppele rasked asjad, kuid ületamatuid probleeme tema osas samuti ei ole.

Vanade asjade lahendamisel oleme võrreldes eelmise aastaga tasemel.

Aavik: Kuidas hindad poolaasta statistilisi näitajaid? Kas need on positiivsed või pigem negatiivsed? Mõtlen lahendatud asjade arvu suhtes sissetulnud asjade arvuga, jäägi statistikat ja menetlusaja pikkust.

Lapimaa: Ma ei saa näitajatega rahul olla, kuid raske on tuua põhjusi, miks näitajad halvenenud on.

Aavik: Alustasid ettekannet sellega, et teil on kõik kohad täidetud. Miks poolaasta statistika negatiivset tendentsi näitab?

Lapimaa: Kõige tõenäolisem põhjus on, et asjad said forsseeritult ära lahendatud ning nüüd on lahendada jäänud tõsiselt rasked asjad.

Aavik: Lahendasite oluliselt vähem asju kui sisse tuli. Kui seda suhet muuta ei saa, tekib varsti halb olukord.

Lapimaa: Kordan, et kohtuasjad lähevad järjest raskemaks. Haldusorganid teevad põhjalikumalt ja pikemalt otsuseid, advokaadid ja menetlusosalised lähevad järjest targemaks ning paremaks, toovad rohkem põhjendusi esile. Kui võrrelda otsuseid aastate lõikes, on seda tendentsi samuti näha. Arvan, et ka teistes menetlusliikides on seda tunnetada, et asjad lähevad raskemaks.

Rask: Kas sinu hinnangul on kohtusüsteemis tarvis luua metoodikanõukogu, kes praktika pinnalt ei tooks ainult välja, kuidas menetlus on muutunud või mida pidada optimaalseks, vaid annaks soovitusi ka kohtudokumentide pikkuse, sisu jm suhtes, töötaks välja üldiseid põhimõtteid?

Lapimaa: See on väga hea mõte nii lahendite vormistamise kui analüüsi osas. On hea, kui taoline analüüs oleks kompetentsete isikute poolt läbi viidud. Menetlus on väga tihedaks läinud. Võiks teha analüüsi, kui aeganõudev on ühe asja lahendamine, kui seda teha nii, et protsessuaalselt on kõik korrektselt tehtud. Arvan, et see annaks üllatavaid tulemusi.

Kivi: Teatud õigusvaidlustes on üldkohus ja halduskohus omavahel seotud. Oleme täheldanud, et kahetsusväärset, kui menetlusosalised valivad taktika ja pöörduvad näiteks väärteoasja vaidlustamiseks üldmenetlusega kohtusse või kriminaalkohtusse, siis maksuküsimustes ja teisaldamise küsimustes esitatakse avaldus halduskohtusse. Väärteoasi liigub kiiremini, haldusasi aga peatatakse, kuigi asjad ei ole omavahel nii seotud, et halduskohus ei saaks asja ära arutada.

Lapimaa: Menetluse peatamise põhjendatust tuleb tõesti kriitilisemalt hinnata. Oleme menetluse peatamise küsimuses kunagi analüüsi teinud ja siis jõudis Riigikohtu analüütik seisukohale, et probleeme menetluse peatamisega suures osas ei ole. Alati on võimalik menetluse peatamine vaidlustada, kuid menetlusosalised on pigem menetluse peatamisest huvitatud. Ka kohtunik ei näe sellisel juhul huvi asja forsseeritud lahendamiseks.

Jõks: Oli juttu sellest, et asjad on läinud keerulisemaks ja seetõttu on kohtuasju rohkem jäägis. Kas on võimalik hinnata, kas kohtuasjad on keerukamad sisu tõttu või menetluslike küsimuste tõttu?

Lapimaa: Materiaalõiguslikud küsimused lähevad raskemaks ning ka protsessuaalsed nõudmised lähevad kõrgemaks.

Rask: KHNis ei ole senini ühegi kohtuniku personaalstatistikat nii põhjalikult arutatud kui Aivar Koppeli osas täna. Kui tegite väljasõiduistungit Pärnusse, olid kõik peale tema üldkogul kohal. Pidasite Koppeli personaalküsimuses aru ilma tema juuresolekuta. Tegemist on juba 5 aastat kestva probleemiga.

Julgesid välja öelda, et Koppel ei sobi kohtunikuks. Kas see, kui Koppelit ega tema kohta ei oleks, oleks kollektiivile tervistavam kui oma tööga mitte toime tulev kolleeg?

Lapimaa: Võib öelda, et oleks isegi parem.

Rask: Mina olen samuti Koppeliga kokku puutunud kahjuks ainult negatiivsest küljest. Tendentsid selle kohta, mida Marko Aavik rõhutas, on ärevust tekitavad ja neile tuleb tähelepanu pöörata, kuid mis puudutab Koppeli küsimust, siis tahaksin küsida Rubo Kikerpillilt, kas ta saab kinnitada, et Koppeli olek on häiriv ka maakohtu töötajate jaoks?

Kikerpill: Me teda peaaegu ei näe. Kui meie läheme ära, siis Koppel tuleb tööle ja lahkub hommikul 6-7 ajal.

Rask: Kuulsin, et tänu öisele tööruumile on ta küsinud, et ka personal oleks seal.

Kikerpill: Seda ma ei ole kuulnud.

Rask: Distsiplinaarkolleegium arutab seda küsimust.

4.2. Tartu Halduskohtu esimehe ettekanne

Hristoforova: Ettekanne.

Asjade arv oli stabiilselt suur, nagu eelmisel aastal. Saabunud asju oli samuti palju. Lahendati rohkem kui eelmisel aastal. Jõudlus on võrreldes eelmise aastaga kasvanud, kuna Jõhvi kohtumajja tuli tööle kolm konsultanti.

Saabunud asjade arv oli peaaegu sama, mis eelmisel aastal. Esimesest septembrist läks üks kohtunik pensionile. Talle me asju alates maikuust ei jaganud ja seetõttu on ka asjade lõppjääk suurem.

Jõhvi kohtumaja kohtunikud on rohkem koormatud kui Tartu kohtumaja omad. Eelmisel aastal võtsime igas kuus Jõhvi kohtumajast lahendamiseks 20 asja. Kahjuks me ei saanud neid asju arutada Tartu kohtumajas. Sel aastal me Jõhvist enam asju ei võtnud, kuid käisime oma konsultantidega asju seal arutamas.

Saabunud asjade arv kohtuniku kohta on Jõhvi kohtumajas suurem kui Tartu kohtumajas. Töökoormus ega lõppjääk ei ole võrreldes eelmise aastaga muutunud.

Saabunud asjad jagatakse kohtunike vahel võrdselt. Küsimusi on tekitanud asjaolu, et Jõhvi kohtumajas produtseerib üks kohtunik otsuseid rohkem kui määrusi.

Asjade arv võrreldes eelmise aastaga suuremaks läinud ei ole.

Vanu asju on meil on vähe. Kuus asja on peatatud seoses suhkrutrahvidega Tallinna Halduskohtu lahendite jõustumiseni. Praegu on asjad Tallinna Ringkonnakohtus.

Kui statistika jääb samaks, siis ei jää meil muud üle, kui jääda taotluse juurde, et vabanev kohtunikukoht anda üle Jõhvi kohtumajale.

Meie probleemiks on otsuste ja määruste kvaliteet, eriti Jõhvi kohtumajas. Kuna ressursid on praegu piiratud, ei ole võimalik üheaegselt tagada head menetlustähtaega ja kvaliteeti.

4.3. Harju Maakohtu esimehe ettekanne

Särgava: Ettekanne.

Oleme harjunud ja normaalseks pidanud, et Harju Maakohtus ei ole kõik kohtunikukohad täidetud. Aasta alguses seadsime kaks põhilist prioriteeti. Tsviilasjades oli prioriteediks, et püüame sel aastal võimalikult suurel määral vabaneda vanadest pankrotiasjadest. Kriminaalasjade poolelt oli prioriteediks üldmenetluse asjade lahendamine. Saime ministriumist materiaalselt toetust ning selle tulemusel oli võimalus juurde võtta täiendavaid konsultante. Alates esimesest jaanuarist on kõigile esimese astme maakohtutele lisandunud täiendav ülesanne seonduvalt eeskoste järelevalvega. Meie piirkonnas on järelevalvealuseid isikuid 1800. Ilma ministriumipoolse abita ei oleks me järelevalvet saanud kehtestada ja toimima panna. Samas tõi eestkoste järelevalve kohtunikele koormust juurde, kuna palju esitatakse taotlusi tehingute tegemiseks. Nende lahendite tähtajad on kohtunike kaupa erinevad ning ulatuvad 30 päevast 3 kuuni.

Viimase pooleteise aasta jooksul on palju tulnud kohtutäituri poolseid taotlusi aegumise kohta. Kuna kriminaalmenetlus seda hõlmab, saime kasutada täiendavalt paari konsultanti. Pingutasime selle

nimel, et saaksime nendest kohtuasjadest vabanetud. Tsviilasjades on võrdlemisi stabiilne aeg. Jääk on vähenenud. Väärteoasjades oli eelmine aasta seotud täiturite taotlustega aegumiste kohta, mille lahendamisega samuti pingutasime.

Kriminaalmenetlusasjad hõlmavad mitte ainult kriminaalasju, vaid kõiki kriminaalmenetluse asju (n-ö tõkendamis, vahistamis jm). Kriminaalasjades on jääk vähenenud, kuid ma ei ole rahul üldmenetluse asjade lahendamise.

Kui vaadata tsviilasjade kolme aasta tendentsi, siis kuna saabunud asjade arv on sellel poolaastal vähenenud, aga lahendanud oleme stabiilselt sama palju, on kogumina ka jääk vähenenud.

Väärteoasjade puhul on samuti jääk vähendatud.

Tõsine prioriteet meie kohtu jaoks on menetluste kestus. Ei saa rahul olla üldmenetlusasjade kestusega. Samas rõhutan, et 2011. a on tähtajad meist sõltumatult halvenenud, kuna meie lõpetasime I poolaastal ära kaks kriminaalasja, mis olid kümneaastase aegumisega (parandamatu haiguse tõttu). Loodan, et järgmisel aastal, kui saame sellel aastal vanu asju pingutatult lahendatud, on meie kohtu üldmenetluse menetlustähtajad paremad.

Lühimenetluse asjade kestvus on lühenenud, samuti kokkuleppemenetluse asjade kestvus. Tsviilasjades saavutasime tulemusi vanade pankrotiasjadega seonduvalt, millest mõned olid menetluses juba ligi 10 aastat.

Kui vaadata kriminaalasju, siis on suurenenud üldmenetlusasjade arv ja ka lühimenetluste arv. Suhteliselt väike protsent on meil kokkuleppeasju. Meie seda probleemi parandada kahjuks ei saa. Uus kriminaalmenetluse seadustik, mis lubab suuri gruppe eraldada kokkuleppemenetluse ja lühimenetluse, võiks menetluse kestvuse probleemi lahendada.

Aavik: Tsviilasjades lahendate oluliselt rohkem asju, kui on sisse tulnud. Väärteomenetluse asjades on ka kõik hästi, kuid probleeme on kriminaalmenetluse ülemenetlusega. Pikenemist ei põhjusta vanade asjade lahendamine. Tegemist on süsteemsete probleemidega. Lahendasite oluliselt vähem asju, kui tuli sisse. Lõppjääk kasvas. Võiksite seda kohtu sees arutada ja detsembri KHNis rääkida, mis üldmenetlustega toimub ja kuidas olukorda lahendada. Probleem vajab kohe tähelepanu.

Kivi: Riigikohtu üldkogu oli sunnitud arutama kriminaalasja, mis aegumise tõttu lõpetati ja mille puhul ei olnud tegemist parandamatute haigetega. Tegin selle menetluse kulgemise osas analüüsi ja annan selle sulle heameelega üle.

Jöks: Mõni aeg tagasi oli juttu sellest, et kriminaalasjade menetlemine venib ka katkematuse printsiibi tõttu ja esitati küsimus, kas sellega on kavas midagi ette võtta. 01. septembrist jõustus seadusemuudatus. Kas see on tulemusi andnud?

Särgava: Esimesed taotlused on juba esitatud ja lahendid tehtud. Seega julgen väita, et olukord paraneb.

Eerik: Peame kvaliteedi ja kvantiteedi osas leidma kuldse kesktee. Tsviilvaidlustes on näiteks võimalik paika panna n-ö kontroll-leht, kus on kirjas, mis asjaolud peavad olema tuvastatud. Sellele peaks vastama ka lahend. Kui minna kontroll-lehega istungile, on kindel, et midagi ei unustata ära.

Rask: Selle analüüsiks on tarvis ressursse, analüütikute tööd. Kui mõtet edasi arendame, siis saame esimesi vilju arutada juba kohtunike täiskogul. Teema peaks olema alaliselt diskussiooniks.

4.4. Tartu Maakohtu esimehe kt ettekanne

Kägu: Ettekanne.

Lahendatud asjade arv on võrreldes sisse tulnud asjade arvuga suurem. Samuti on jätkuvalt suur jääkide arv ning selle probleemiga on vaja tegeleda. Lahendatud asjade arv on kohtumajade kaupa võrdne, kuid Valga kohtumajas on vähem kohtunikke, mistõttu saab öelda, et nende tehtud töö on olnud väga hea. Sisse tulnud asju on kohtumajade kaupa enam-vähem võrdselt.

Valga kohtumajast sai üldmenetluse asju jagatud Võru kohtumajja. Viljandi kohtumajas on tekkinud suur ülekoormus. Kõikides kohtumajades sai läbi viidud põhjalik revisjon, mille tulemusel viisime töökorda sisse muudatuse, et menetluskulude kindlaksmääramise taotlusi vaatavad läbi põhiasjas lahendi teinud kohtunikud.

Kohtunike koormus Tartu Maakohtus on lühikese perioodi jooksul järsult tõusnud.

Aavik: Kriminaalmenetluste üldmenetlusega on kehv seis, kuna jääk on suurem. Võiksite seda analüüsida ja detsembri KHNis seda teemat käsitleda. Soovitan analüüside osas Harju Maakohtuga koostööd teha, kuna probleemid on sarnased ja loodetavasti on sarnased ka lahendused.

Paal: Milline oli kohtunike hinnang selle kohta, et menetluskulude kindlaksmääramisi lahendavad põhiasja lahendanud kohtunikud? Kas see on nende asjade lahendamise kvaliteeti sisuliselt parandanud?

Kägu: Selle kohta ei ole võimalik praegu hinnangut anda. Menetluskulude kindlaksmääramise asju ei olnud võimalik anda kohtunikuabidele, kuna ressursi ei olnud ja ministeeriumil olid teised prioriteedid. Võib-olla võiks kokku koondada kõik asjad, mida saaks kohtunikult ära anda ja panna need kohtunikuabide ülesandeks.

Rask: Minuni on jõudnud info, et esitasite ühes menetluses Advokatuurile taotluse asenduskaitsja määramiseks ning kui Advokatuurist vastati, et RISi kaudu ei ole võimalik seda teha, seletasid, kes ja mida otsustab. Kas tänase seisuga on kaitsjate määramine, asendajate leidmine normaalses seisus või mitte? Kas probleemid on lahenenud? Soovin Madis Kägu ja Advokatuuri kommentaari.

Kägu: Arvan, et probleem sai lahendatud. Mind häiris, et Advokatuurilt tuli kiri, millal kohtunik peaks asja arutama, samas kui kohtul on piirangud, millal asja arutada saab ja ka kohustused, kui kiiresti asja arutama peab. Hiljem selgus, et määratud advokaat saab siiski esialgselt välja pakutud ajal kohale tulla.

Aavik: Aeg-ajalt on siiski võimalik rangelt sekkuda ja prokuröre ning advokaate suunata, kuid võtmeküsimuseks on piiri tunnetamise küsimus.

Vaher: Süsteemi toimimisel üldiselt probleeme ei ole ja asjad laabuvad hästi. Probleemid kipuvad tekkima samade inimeste vahel nii advokaatide kui kohtunike poolelt, kus ilmselt omavaheline asjaajamine ei laabu hästi. Põhimõttelisem küsimus, mille osas Advokatuur on ka seisukoha võtnud, on eksiartavus, nagu Eestis töötavad advokaadid oleks Advokatuuri töötajad ja Advokatuur büroo, mis kõiki advokaate juhib. See ei ole nii. Advokaat töötab advokaadibüroos. Esimene kontakt advokaadiga on advokaadibüroo. Advokatuur ei osuta teenust. Kolmas nüanss on riigi õigusabi, mille puhul Advokatuur vahendab teenust. On kindlad reeglid, millises korras riigi õigusabi määratakse ja millises korras toimub vajadusel kaitsja vahetamine või asendamine. Püüame käituda võimalikult selgelt ja loogiliselt nende reeglite järgi, mis on meile seadusega pandud.

4.5. Pärnu Maakohtu esimehe ettekanne

Kikerpill: Ettekanne.

Olukord on väärteoasjades rahunenud. Saabunud ja lahendatud asjade arv on tasakaalus, jääk on isegi poole võrra võrreldes eelmise aasta seisuga vähenenud. Kriminaalasjades on samuti saabunud ja lahendatud asjade arv olnud samas suurusjärgus, kuid jääk on võrreldes eelmise aasta sama perioodiga saja ühiku võrra vähenenud. Tsiviilasjade osas on tendents asjade kasvule, samas saab tõdeda, et lahendatakse rohkem asju ja jääk on väiksem kui eelmise aasta samal perioodil.

Kuna Paide kohtumajas kohtunikke napib, oleme oma asjad ringi jaganud. Võtsime Paide kohtumajast ära umbes 28% asjadest. Keskmine menetlusaeg on kõikides menetlusliikides lühenenud. Kõige suuremad jäägid on tsiviilasjades. Kuna saime ÜKP alusel ühe konsultandi juurde, loodan, et lahendamata asjade arv jääb väiksemaks. Suurema osa tsiviilasjade jäägist moodustavad laenu- ja krediitilepingud ja muud kasutuslepingud, mille lahendamise osas on suur panus maksekäsu keskusel, kes võtab lõviosa menetlustest enda kanda. Maksekäsu kiirmenetlusest läks hagimenetlusse 7,7% asjadest, seega töö on olnud efektiivsem kui võrreldaval perioodil. Kokkuvõttes saan öelda, et töö on meie kohtumajas käinud stabiilselt ja hästi. Oleme ka prokuröride ja advokaatidega leidnud hea koostöö. Oleme ühiste kavatsuste protokoll (edaspidi ÜKP) kaudu saanud lisavahendeid ning see on samuti olnud üks põhjusi, miks jäägid on vähenenud.

Kivi: Kui ministeeriumil on raha lisaressursside eraldamiseks olemas, miks sõlmitakse näiteks konkreetse inimese töölevõtmise asemel ÜKP-d?

Aavik: ÜKP on tulemusrahastamise instrument ja tuntud juhtimismeede. ÜKP toodi sisse ühekordsel ajendil, aga on mõeldud püsivaks juhtimismeetmeks kohtutele. Saavutame ÜKP kaudu teatud eesmärkide täitmise. ÜKP-dega antakse alla raha, mis ühel või teisel põhjusel jääb kohtunike palgafondist järgi. See ei ole raha, mida saame püsivalt kohtule alla anda, kuna saame raha vaid konkreetse eelarveaasta kaupa arvestada.

Rask: Analoogne näide on valitsuse reserv, mida jagatakse vastavalt vajadusele ringi. Kogu raha ei ole mõistlik esimese ja teise astme kohtutele laiali jagada ja mingi reserv on jätud. Täna käib see ÜKP-de kaudu. Peab olema reguleeritud, milliste indikaatorite järgi raha jagatakse.

Kivi: Mis järgneb, kui eesmärged ei täideta?

Aavik: Tagajärjeks on, et järgmisel aastal suhtume läbirääkimistesse teistmoodi. Võime ka poolaasta sees otsustada, et edasi raha ei anna. Jälgime eesmärkide täitmist pidevalt.

Rask: Olenemata sellest, kas ÜKP meedet kui sellist peetakse õigeks või mitte, on vaja möönda, et eraldatud raha on kohtutele kasuks tulnud ja kohtud on seda ka eesmärgipäraselt kasutanud.

Kivi: Kas ministeerium ei võiks maakohtutega sõlmida kokkulepet seonduvalt kriminaalmenetluse üldmenetlustega, et menetlused oleks konkreetsetel tähtajal lahendatud?

Aavik: Kriminaalmenetluse üldmenetlustega on hull olukord Tartu Maakohtus ja Harju Maakohtus. Järgmisel aastal sõlmitakse kindlasti selles osas ÜKP-d.

Kikerpill: ÜKP-dega antud raha on kasulik. Asjale võib anda ühe või teise nime, aga kritiseerijaid on alati. Ma ei näe ÜKP-s suuri probleeme, kuna raha motiveerib inimesi ja selle kaudu saavutatakse lisatulemusi.

Rask: Mart Reino soovib siirduda pensionile. Kas tema koht täidetakse?

Kikerpill: Leian, et Hiiumaal peab kohtunik olema. See, kas Hiiumaal õigusemõistmine likvideerida või mitte, on regionaalpoliitiline küsimus. Võimalus oleks sundida kohtunikke asju Haapsalus lahendama. Tegemist on keerulise küsimusega. Kui tahame Hiiumaal kohtunikukohta säilitada, kerkib esile küsimus, kas Hiiumaale on üldse võimalik kohtunikku saada.

Rask: Kõige parem variant oleks, kui säiliks selline süsteem nagu praegu, et kohtunikel on võimalik Hiiumaa ja Haapsalu vahel sõita.

Aavik: Meil ei ole plaanis olemasolevat kohta kaotada. Olen ka varem öelnud, et saarte eripära tuleb arvestada.

Paus kell 16.00-16.15

4.6. Tallinna Ringkonnakohtu esimehe ettekanne

Reinola: Ettekanne.

Täitmata on üks kohtunikukoht. Sisse tulnud asjade arv ja lahendamata asjade arv on viimaste aastate jooksul suhteliselt stabiilsed. Läbi vaadatud asjade arv on tsiviilasjades mõnel määral vähenenud, kuna üks kohtunik oli tööst rohkem kui kolm kuud eemal ja kolleegiumis tuli tööd ümber korraldada. See ei tähenda, et menetlustähtajad oleksid põhjendamatult pikenenud. Keskmise menetlusaeg apellatsioon- ja määruskaebuste osas on lühenenud. Jõudlus on tsiviilasjade lahendamisel kasvanud. I poolaastal tuli läbi vaadata palju lihtmenetluse asju ja kuigi maakohus ei ole andnud kaebeluba, on üks pool ikkagi apellatsioonkaebuse esitanud. See tähendab, et toimik tuleb ikkagi läbi vaadata ja otsustada, kas on tegemist materiaalõiguse ebaõige kohaldamise või menetluse rikkumisega. KIS seda aga ei kajasta.

Kriminaalasjades püüame arvestada ka menetlusosaliste ajagraafikuga. Kriminaalasjade menetlusajad apellatsioonkaebuste ja määruskaebuste läbivaatamisel on mõistlikud. Vanu kriminaalasju ja väärtetasju ei ole.

Haldusasjades on paaril viimasel aastal saabunud asjade ja lõppjäägi arv olnud muutumatu. Kolleegid leiavad, et selline koormus kohtuniku kohta on arvestades jõudlust mõistlik. Silma hakkab keskmine menetlusaja pikkus haldusasjades, eriti apellatsioonimenetluses. See on natuke pikk. Ei oska täna probleemile konkreetset lahendust anda. Proovitud on asjade üleandmist teisele kohtunikule, kohtuniku asjade jagamisest väljajagamist, lisakonsultandi eraldamist. Need ei ole vilja kandnud.

Kivi: Ettekandest tuli välja, et ringkonnakohtus on nagu esimese astme kohus ning oleks nagu üks kohtunik, kelle käes kohtuasjad on. Ringkonnakohtus on kollegiaalne kohus ja seaduse järgi peaksid kõik kolm vastutama asja läbivaatamise eest. Paraku on Tallinna Ringkonnakohtus välja kujunenud, et kollegiaalne otsus on tegelikult ühe kohtuniku töö. Puutusime kokku Tallinna Ringkonnakohtu lahendiga, kus puudus kohtuniku allkiri. Kuna kõik kolleegiumist ei süvene lahendi sisusse, kannatab ka paljude lahendite kvaliteet. Kas olukord on tingitud liiga suurest asjade arvust?

Reinola: Võin praktika pinnalt öelda, et eesistuja kirjutab lahendi lõpuni. Me ei ole rakendanud tööjaotust, et kõik kolleegiumis olevad kohtunikud osalevad lahendi kirjutamisel. Samas ei tähenda see, et eesistujal ei oleks kolleegide toetust.

Saarmets: Tegelikult on ettekandja eesistuja, kes menetlust juhib ja kolleegid ei saa menetluse pikkust sellest tulenevalt mõjutada. Teine küsimus on, kas lahend kolleegile sobib, kas seda aidatakse kirjutada jne. Suur osa menetlusest aga kulub lihtsalt erinevate menetlustoimingute läbiviimisele. Otsuse kirjutamine on menetluse kõige väiksem etapp. Olen kolleegile vajadusel otsuse osi kirjutanud. Menetluse aega see aga ei mõjuta. Ei oska öelda, miks mõnel kolleegil läheb lahendamiseiga kauem aega kui teisel. Kui menetlemiseks ei ole ühtegi takistust, ei ole probleemiks ka asi 100 päevaga lahendada.

Kivi: Kas uus HKMS aitab tähtaegade lühenemisele kaasa?

Saarmets: Uus seadus keskmises ja korralikus haldusasjas tähtaegade lühenemist ei muuda. Küsimus on ikkagi kohtuniku töökorralduses ja menetluse haldamises.

Rask: Kuidas jaotatakse Tallinna Ringkonnakohtus kohtuasju?

Reinola: Arvuti jagab asja eesistujale.

Rask: Inimesel on raske endale ajakorraldusi anda. Miks näete ette, et eesistuja ja ettekandja on ühes isikus? Kui eesistuja ja ettekandja oleksid erinevad, oleks asjas kaks vastutajat ja menetlus kulgeks teistmoodi. Arutage kohtus asja ja pange keegi organisatoorselt selle eest vastutama, et ettekandja ja eesistuja oleksid erinevad kohtunikud. Sellisel juhul on võimalik eesistujalt küsida, miks ei ole teatud menetlustoimingut tehtud ning vajadusel saab kolleegi aidata.

Saarmets: Reaalsuses on nii, et kohtunik, kes on eesistuja, saab asja, ja kolleegid näevad seda enne istungit või kirjalikus menetluses. Menetlemine ei olegi reaalselt teisiti võimalik. Tartu Ringkonnakohtus käib asi üldjoontes samamoodi, vahe on vaid selles, et Tartu Ringkonnakohtus on istungil eesistuja ettekandjast erinev.

Rask: Kolleegium ei hakka tööle, kuni ainult ühel kohtunikul kolmest on vastutus.

Aavik: Oli mainitud kohtuotsust, kus allkiri puudus. Mis olid selle põhjused?

Reinola: Põhjus oli ilmselt selles, et eesistuja võttis kolleegidelt allkirjad ära, pakkis toimikud kokku ja läks kantseelisse ning unustas ise lahendi allkirjastada.

Rask: Tegemist on inimliku eksitusega, aga süsteem peaks sellise eksituse välistama.

Aavik: Menetlust juhtiv kohtunik peab selle välistama.

Saarmets: Probleemide vältimiseks ei ole vaja eraldi meetmeid rakendada, kuna selliseid asju juhtub vähe.

Jöks: Ma ei nõustu sellega, et allkirja puudumine arvatakse kohtuniku kraesse. Süsteem peaks olema selline, et kantseleis kontrollitakse üle, kas allkiri on all.

Kivi: Minu küsimus ja kommentaar lähtus sellest, miks on menetlustähtaeg nii pikk ja et see peaks olema kollegiaalne vastutus, et otsus saaks lühema tähtajaga valmis.

Rask: Kui on kollegiaalne otsustus, tuleks ka vastutus kollegiaalselt jagada.

4.7. Tartu Ringkonnakohtu esimehe kt ettekanne

Kartau: Ettekanne.

Esmalt selgitan, kuidas menetlemine Tartu Ringkonnakohtus käib. Asi tuleb ringkonnakohtu kantseleisse sisse ning jagatakse ühele kohtunikule. Koosseis määratakse jooksvalt töö käigus.

Kohtunik ei jõua uue asja saamisel sellega kohe tegelema hakata, kuna reeglina jagatakse mitu asja korraga. Kui menetluskohustus puudusi ei ole, saab asja istungile panna. Kriminaalajade puhul on põhimureks istungile määramine ja istungi aja kooskõlastamine. Kohtunik on justnagu paluja, kuna on tavapärase, et prokuröri on esimene vaba aeg istungi pidamiseks poole aasta pärast. Ka advokaatidel ei ole tavapäraselt varem vaba aega. Tihti juhtub, et katsume prokuröri veenda varem istungile tulema. Siis jääme sõltuma advokaadi vabast ajast. Istungi aja kooskõlastamine võtab palju aega ning kuna sekretäridel ei ole nii suurt mõjuvõimu, peab kohtunik ise istungi aegades kokku leppima. Kui istungi aeg paika pannakse, on juba kolm kuud menetlustähtajast kadunud. Meil on kujunenud välja praktika, et üle ühe kuu me otsuse kirjutamiseks aega ei võta. Seega, kui läheb hästi, võtab menetlus aega umbes neli kuud. Otsuse kirjutamiseks kulub aega kõige vähem. Põhiliselt kirjutab otsuse eesistuja, kes on ka ettekandja. Meie praktiseerime, et kolleegid loevad eesistuja kirjutatud otsuse üle ja teevad vajadusel ka sisulisi parandusi. Meie otsused on seega sündinud kolleegiumi koostöös. Ma ei ole nõus sellega, nagu tähtaja kulgemine sõltuks pikast otsuse kirjutamisest. Samuti sõltub tähtaeg katkematus printsiibist. Ka ringkonnakohtus on võimalik nüüd kriminaalajades kirjalikku menetlust teha, kuid hetkel on jämedalt öeldes kümnest üks nõus kirjaliku menetlusega.

Paljud haldusajad ja tsiviilajad lahendatakse kirjalikus menetluses. Ma ei oska kommenteerida, miks nad nii kaua seisavad, kuid mulle öeldi, et töö nendega käib.

Rask: Kirjeldasid, kuidas prokuröridega on võimalik kokkulepet saavutada. Miks seda peab tegema kohtunik?

Kartau: Kohtunikul on võimalik kiiremini kokkuleppele jõuda ja seega kiiremini menetlusega edasi minna. Enne leppis aegu kokku sekretär ja siis menetlused ei liikunud.

Rask: Tartus on kombeks, et kriminaalajades kohus prokuröridele küsimusi ei esita. Kui üks noor kohtunik seda tegi, siis kolleegid ütlesid, et meil seda nii ei tehta. Kas tegemist on Tartu eripäraga?

Kartau: Siia maani on nii olnud, et me eriti prokuröre küsitlenud ei ole. Ka mul endal on kogemus, kus prokurör muutus hüsteeriliseks, kui küsimusi küsisin.

Rask: Kuidas ilmestab õigusemõistmist väljapoole koosmõju prokuröri ja sõbralike kokkulepete sõlmimisest istungi määramiseks ja kohtuistungil prokuröridele küsimuste mitteesitamisest?

Kartau: Meil käivad paljud prokurörid ka mujalt piirkonnast, kellega meil n-ö naabrisuhteid ei ole.

Rask: Peaksime komplekselt analüüsima, kuidas ringkonnakohtu töökorraldus toimib ja kuidas asi väljapoole paistab, kui kohtunikud ja prokurörid koostööd teevad. Teen ettepaneku Justiitsministeeriumile töökorralduslikke ja muid küsimusi komplekselt vaadata. Seda peab analüüsima.

Kartau: Meie murelapseks on haldusajad, kuna vanade ajade jääk on suur. Põhjus on selles, et kui Viru Vangla suure koormusega tööle hakkas, tuli sealt palju kaebusi. Kriminaalajades me kõige hullemas olukorras ei ole. Töökoormus on kogu aeg enam-vähem sama olnud ja samuti lahendatud ajade ja saabunud ajade arv. Tsiviilajad olid vanasti murelapseks. Kahjuks üks kohtunik veebruaris suri ning ametis on praegu kolm kohtunikku. Saabus rohkem asju, samuti on lahendatud ajade arv

suurem. Lahendamata asjade arv on vähenenud. Väärteoasju on I poolaastal sisse tulnud vähem. Vanu asju on kõige rohkem haldusasjade seas (90). Enamik lahendeid tuleb nendes sügisel. Sisuliselt saavad vanad asjad lähikuudel lahendatud. Haldusasjade I astme vead on endiselt samad (uurimispõhimõte, ettevalmistav menetlus). Kriminaal- ja tsiviilasjades võiks olla parem põhjendus.

Kivi: Suur erisus on kriminaalkohtumenetlusel ja halduskohtumenetlusel. Kui halduskohtumenetluses on ette nähtud mõistlik aeg, siis kriminaalis on ette nähtud väga lühikesed tähtajad. Seega haldusasjade läbivaatamine mõistliku aja jooksul on kollegiaalse vastutuse küsimus. Kriminaalasjades on nii Tallinnas kui Tartus mõistlikud tähtajad. Mul on kahju, et Norman Aas lahkus. Küsimus on selles, miks ainult teatud prokurörid võivad käia I astme üldmenetlusi lahendamas.

Rask: Probleem on selles, et prokurörid ei vaata rohkem asju läbi kui kohtunikud. Küsimus on prokuratuuri töökorralduses. Tahan sellele küsimusele detsembris vastuse saada – kuidas prokuratuur institutsioonina tagaks kohtule süüdistuse esitamise nii, et kohus ei peaks käima prokuröridega läbi rääkimas. Tegemist on naeruväärse olukorraga. Lahendus on prokuratuuri sisemises töökorralduses. Need organisatoorsed küsimused tuleb läbi arutada. Advokatuuri probleem on isegi leebem kui prokuratuuri probleem.

Justiitsministeerium peaks võtma tõsise analüüsi alla ringkonnakohtute töökorralduse küsimuse, et saaksime selge ja ühtlustatud pildi mõlema ringkonnakohtu töökorralduse kohta alates kolleegiumide moodustamisest, vastutusest, kolleegiumide omavahelisest suhtlemisest, suhtlemisest prokuratuuri ja advokatuuriga jne. Menetlustähtaegade raskuspunkt hakkab kanduma teise astmesse, kuna on ebanormaalne, kui asjad lihtsalt seisavad.

Hristoforova: Kui on esitatud määrus, nt RÕA mitteandmise peale, EÕK, RL vms, siis menetlustähtaeg nendes asjades on 247 päeva. Asi tuleb pärast seda meie kohtusse tagasi ja peame seda jätkuvalt menetlema. Miks ei saaks korraldada selliste määruste esmajärjekorras menetlussevõtmist?

Rask: Tegemist on jällegi töökorralduse küsimusega.

Paal: Äkki võimaldaks uus KIS selles osas leevendust anda. Praegu on menetlustoimingu tegemiseks vaja toimikut, aga kunagi ehk jõuame selleni, et menetlusdokumente vaadatakse elektrooniliselt.

Hristoforova: Meie teeme vajalikest dokumentidest koopiad, nii ei pea tervet toimikut ringkonnakohtule saatma.

Aavik: Ka tänane KIS võimaldab saata dokumendid elektrooniliselt ringkonnakohtusse.

Rask: Justiitsministeerium võiks analüüsida ringkonnakohtute töökorralduse probleemi.

4.8. Justiitsministeeriumi ettekanne

Luha: Ettekanne.

Käesoleva aasta esimesel poolaastal saabus kohtunikele jagatavaid tsiviilasju vähem, kui jätta välja maksekäsuasjad ja kohtunikuabidele jagatavad hagita menetluse asjad. Vaadates asju liigiti, siis vähem on saanud maksejõuetusest tingitud asju (pankrotiavaldused, saneerimisavaldused, vähe saabus võlgade ümberkujundamise avaldusi), samuti vähenes teenuste osutamisest tingitud vaidluste hulk. Kasvas ainult hagita asjade arv. Kui näiteks 2007. a oli väikese hagihinnaga asjade osakaal saanud asjade hulgas ligikaudu veerand, siis nüüd on see vähenenud oluliselt. Saanud kriminaalmenetlusasjade koguarv on väiksem, põhjuseks - lõppenud on täitmiskohtuniku asjade massiline arv. Kasvanud on eeluurimiskohtuniku asjade arv. Maakohtutesse saanud väärteomenetlusasjade arv tervikuna on samuti vähenenud, kuid sh on kasvanud füüsilise isiku väärteoasjade arv. Kuigi üldarvudes saab väita, et kohtunike töökoormus on mõnevõrra väiksem kui masu-aastatel, siis erinevused maakohtute vahel on märgatavad. Kõikides menetlusliikides on Harju Maakohtu statistilise kohtuniku koormus kõige suurem. Kohtute jõudlus oli positiivne, kuna tsiviilasju saabus vähem ja lahendatud asjade arv suurem, oli poolaasta lõpuks lahendamata asjade arv üle mitmete aastate väiksem. Seda ei saa väita kriminaalasjades üldmenetlusasjade kohta - poolaasta lõpuks menetlusse jäänud üldmenetlusasjade arv on kasvanud. Harju Maakohtus ja Viru Maakohtus on üldmenetlusasjade lahendamisega probleem, st viimase poolaasta jooksul on menetletud vähem

kui kohtusse on saabunud. Nn vanade tsiviilasjade, väärteomenetlusasjade ja kriminaalmenetlusasjade arv on vähenenud. Tõenäoliselt ei ole aasta lõpuks vanu lahendamata väärteoasju. Haldusasjades on lahendamata vanade asjade arv kasvanud, kuna selles menetlusliigis on peatatud menetluste osakaal väga suur ja see mõjutab nii vanade asjade arvu kui ka keskmist arvestuslikku menetlusaega

Eerik: Kuidas hindad kogu kohtusüsteemi tööd?

Luha: Kogumis positiivselt. Ei saa öelda, et probleem oleks kohtusüsteemis tervikuna. Igas kohtus on omad probleemid ja probleemsed kohtunikud, kellel menetlused takerduvad. Kohtusüsteem tervikuna nende ressurssidega, mis kõigil on kasutada, töötab positiivselt.

Kivi: Mis on vana väärteoasi statistika mõttes?

Luha: Vanade asjade mõiste sisu muutub igal aastal. Käesoleval aastal loetakse vanaks lahendamata kriminaal-, väärteo- ja haldusasjaks sellist kohtuasja, mis on menetlusse tulnud enne 2010.a ning sellist tsiviilasja, mis on saabunud enne 2009.a.

Kivi: Soovin selgitust arvestusliku menetlustähtaja osas. Kas esitatud tähtaegu saab tõsiselt võtta?

Luha: Jah, arvestuslik keskmine menetlusaeg on välja töötatud selleks, et välja selgitada kohtu võimekus tegeleda uute ja vanade asjade menetlemisega võrdselt, et ei koguneks kappidesse asjad, mida ei menetleta. Need nimekirjad, mida kaks korda aastas kohtusüsteemi siseselt avaldatakse, on töövahend kohtute esimeestele ja üldkogudele tööjaotuskavade koostamisel ja töökoormuste võrdsustamisel. Samuti ei ole saladus, et on hulk asju, mis tõepoolest ootavad kapis. Ma eeldan, et nendes asjades ei olegi kohtunikul midagi muud teha kui oodata. Oleme statistika tegemisel eraldanud need asjad, milles kohtunik ei saagi tõepoolest midagi teha, st kui menetlus on poolte soovi peatatud või süüdistatav lootusetult tagaotsitav.

Saarmets: Kas uues KISis on ette nähtud võimalus nende asjade statistikast eraldamiseks, mis ei ole aktiivsed?

Luha: KIS2 võimaldab oluliselt rohkem. Samuti on meil praegu arenduses õigusstatistika andmeladu, mis võimaldab rohkemaid ja täpsemaid päringuid teha ning teha neid igal kohtu esimehele sobival ajahetkel ja kas kohtu kohta tervikuna või iga kohtuniku kohta eraldi.

Saarmets: Võiks olla võimalik ise andmeid selliselt KISist vaadata.

Luha: Kui ÕSA rakendub, siis ma ei ka selles probleemi, et kohtunikud seda kasutama hakkavad.

Aavik: Statistika on juba korrigeeritud. Selle poolaasta statistikas on kaks numbrit, mille puhul oleme välja noppinud tsiviilasjades need asjad, mida kohtunikul on väga raske mõjutada, ja kriminaalasjad, kus isikud on tagaotsitavad vms. Kohtunik ei suuda nendes asjades menetlustähtaega palju mõjutada. Seda meetodit ka jätkame, kuna anname nii adekvaatse pildi arvestuslikust menetlusajast. Loodetavasti saame tulevikus eraldamisi süsteemi kaudu teha, mitte käsitsi.

Särgava: Meie võtame tagaotsitavate asjade puhul ühendust oma piirkonna prefektiga ja palume andmeid kontrollida. Oleme küsinud, kas ei saaks neilt sellise sisuga teadet, et saaksime tagasellaotsuse teha, kuid keegi ei taha endale sellist vastutust võtta.

Rask: Oleme üldiselt kättetoimetamise teemat arutanud. Tegemist on aspektiga, millega tuleb jätkuvalt tegeleda. Kui on kahtlus, kas menetlus on õigesti peatatud või lebab kapis, tuleks läbi viia audit, kus kogemustega kohtunik läheb Viru Maakohtusse ja teeb selgeks, kas kohus on teinud kõik endast oleneva.

Luha: Olen näinud seisvate asjade kohta kahjuks ka selliseid kohtuniku selgitusi, mis on sõna-sõnalt eelmisest aruandest kopeeritud. Kas kohtunik on tegelikult vaevunud asja vaatama või mitte, kas andmed „kandis üle“ sekretär, kontrollitav ilma, et kohtusiseste järelevalveteta.

Rask: Oleme otsustanud, et Viru MK on esimene, kus püütakse viia läbi kompleksauditeerimine.

Esimese päeva lõpp.

4.9. Viru Maakohtu esimehe ettekanne

Gontšarov: Ettekanne.

Kohtus on olnud pikemat aega 5 kohtunikku puudu. Tänapäeva seisuga on kolm kohtunikukohta vakantsed.

Oleme saanud ja lahendanud rohkem asju kui võrreldaval aruandeperioodil. Kohtuniku kohta saabus asju natuke vähem, kui eelmisel aastal.

Tsiviilasju lahendasid kohtunikud kohtuniku kohta rohkem kui eelmisel aastal. Kriminaalasju lahendati eelmisel aastal rohkem. Väärteoasju lahendati vähem kui eelmisel aastal, seal lõppes ära täitemenetluste aegumise tunnustamine. Tänu vabanenud ressursile saime väga ilusti hakkama tsiviilasjade ja sisuliste kriminaalasjade ja väärteoasjade lahendamiseks.

Kohtumajade vahel on tsiviilasjad jaotatud õiglaselt ja võrdselt. Narva ja Jõhvi kohtumajades on lahendatud rohkem asju kui saabunud, Rakvere kohtumajas on lahendatud natukene vähem asju kui saabunud. Kriminaalasjade osas on kohtumajade vahel töökoormus võrdne. Väärteoasjades on koormus tõsiselt langenud, aga Narva ja Jõhvi kohtumajas lahendame rohkem asju kui saabub. Veidi vähem lahendatakse Rakvere kohtumajas. Pöörame Rakvere kohtumaja töökorraldusele nendes valdkondades rohkem tähelepanu.

Muid kriminaalmenetlusasju on Jõhvi kohtumajas peaaegu kaks korda rohkem kui Narvas, mis on seotud sellega, et nad lahendavad ennetähtaegse vabastamise taotlusi. Lahendatakse rohkem asju, kui saabub.

Tsiviilasjade osas peaks koormus kõikides kohtumajades olema ühtlane, kuna alates 1. juunist on tööle kaks uut kolleegi, kes on asjade lahendamist jõuliselt alustanud.

Kohtumajade vahel on töökoormus õige ja õiglane. Rakvere kohtumajas lahendatakse küll vähem asju kui saabub, aga ka üldmenetluste osakaal on seal kõige suurem.

Eelmisel aastal olid kõige suuremaks probleemiks kriminaalasjad. Jäägis on meil asjad alates 2010. a lõpust. Arvan, et peame koostöös ministeeriumiga leidma lahenduse menetluse keskmise aja arvestuse probleemide lahendamiseks, kuna minu arvud erinevad tunduvalt ministeeriumi omadest.

Tunduvalt on lühenenud väärteomenetluste menetlusaeg. Samuti on lühenenud tsiviilasjade ja kriminaalasjade üldmenetluste menetlustähtajad.

Lahendamata asjade arv on kõikides kategooriates oluliselt langenud.

Vanade asjade arv on tsiviilasjades ja kriminaalasjades samuti langenud.

Aavik: Tahtsin tunnustada sind selle eest, et näitajad tööpoolest on paremad. Kõikides menetlusliikides on toimunud paranemine. Rohkem tähelepanu peate pöörama üldmenetlusele, kus jääk vähenenud ei ole.

Rask: Kui palju vanade asjade seas on neid, kust võib tulla EIK pretsedent?

Gontšarov: Selliseid asju on ja oleme nendega kursis, eriti asjades, kus inimesed on vahi all. Hoiame neil silma peal. Seonduvalt ÜKPga oli sisse viidud ka skeem, et kohtunikud, kes ei suuda lähiajal probleemseid asju istungile määrata, peavad sellest kohtuesimeest teavitama. Süsteem on siiani toimunud ja oleme selles lahenduse leidnud. Püüame nii ka edaspidi toimida.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

5. Tartu Ringkonnakohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andmine – KS § 41 lg 1 p 5 alusel – Justiitsministeerium, Aarne Sarjas

Aavik: Tartu Ringkonnakohtus on omapärane kohus, kuna esimehe vastutust ei ole tahtnud keegi pikka aega enda kanda võtta. On olnud erinevaid esimehe kohusetäitjaid. Praeguse esimehe kohusetäitja eestvedamisel toimus augusti lõpus uus üldkogu, kus küsimust arutati. Aarne Sarjas oli valmis võtma esimehe vastutuse enda kanda ja üldkogu pakkus tema esimehe kandidaadiks välja. Minister on esitanud Sarjase esimehe nimetamiseks nõusoleku saamiseks KHNile.

Sarjas: Kaks nädalat tagasi ei olnud mul tekkinud mõtet esimeheks saada. Kui Mati Kartau selgitas, mis seisus me Tartu Ringkonnakohus on ning kui sellele mõtlesin ja probleeme analüüsisin, leidsin, et keegi peab vastutuse võtma ja seetõttu andsin ka oma nõusoleku. Ringkonnakohtus on kohutav ebastabiilsuse aeg. Toimus ka tugev kohtunike vahetumine. Esimeeste osas on samuti ebastabiilne aeg olnud. Selle aasta jooksul on Tartu Ringkonnakohtus olnud juba kolm esimeest. Ma ei taha esimeeste kohta midagi halba öelda, aga saame kõik aru, et see tekitab ebastabiilsust. Kui Kutsariga oma kandideerimisest rääkisin, siis ta ütles, et ajutiselt esimehe ülesannete täitmine on halb lahendus, kuna juhul kui kohusetäitja ei suuda otsuseid vastu võtta, lükkab ta otsuse tegemise edasi. Samuti paistis väljapoole halb olukord, et Tartu Ringkonnakohus ei suuda kohtu seest esimeest leida. Ringkonnakohtus on puudu neli kohtunikku. Täna ministeeriumit, kes asja konsultantide näol leevendas, kuid hea oleks, kui õnnestuks täita ka täitmata kohtunikukohad, siis saaksime efektiivselt tööd teha.

Kivi: Tartu Ringkonnakohus on olnud suhteliselt vaoshoitud väljendamaks oma arvamust, kuidas ellu viia täiskogu otsustust selle osas, et kohtusüsteem tervikuna vajaks reformimist. Oleme täiskogul seda mitu korda arutanud. Kolleegidel Tartu Ringkonnakohtust erilist valmisolekut aruteludeks olnud ei ole. Kuigi sa ei ole jõudnud programmilist ettekujutust tulevikuvisionidest endale kahe nädalaga luua, sooviksin teada, kas sa pead vajalikuks kohtureformi läbiviimist? Milline peaks sinu arvates olema ringkonnakohtu esimehe roll, volitused ja pädevus? Mis peaks teistmoodi olema?

Sarjas: Ma ei ole päris nõus etteheitega, et Tartu Ringkonnakohus on olnud antud küsimuse lahendamisel vaoshoitud. Meil on väga aktiivsed inimesed, kes sellega on tegelenud, nagu Andra Pärsimägi. Minu arvates oleks reform vajalik. Samas võib see tekitada teatud reservatsiooni. Tean kolleegide seisukohti. Ma ei ütle, et me ei pea selle küsimuse üle arutlema, aga kui aruteludel on koos palju rahvast, ei tule diskussioonist midagi välja.

Praegust kohtute seadust vaadates on ringkonnakohtu esimehel ainult kolm ülesannet. Uue seaduse projektis olid ette nähtud volitused suuremad. Ma leian, et eelkõige peab probleemide lahendamise eest vastutama kohtumaja esimees.

Rask: Täna kehtivas seaduses ja projektides on kirjas, et ringkonnakohtu esimehel on distsiplinaarvõim oma kohtu ja piirkonna kohtunike üle. Selle võimu tark kasutamine on raske töö. Kaebusi kohtunike tegevuse osas tuleb väga palju. Ago Kutsariga oli meil hea koostöö. Midagi ei ole ette heita ka Mati Kartaule. Kogu kohtunikud teab sind kui väga head ja leebet inimest. Need on head iseloomumadused, kuid mõnikord tuleb oma otsustes olla karm. Kuidas sellega hakkama saaksid?

Sarjas: Olin distsiplinaarkomisjoni liige. Kui teisiti ei saa, siis peab karistama. On öeldud, et olen küll leebe, kuid võin ka järsk olla. Arvan, et saan sellega hakkama.

Lapimaa: Ringkonnakohtu halduskolleegiumil menetlustähtajad on kõvasti pikenenud ja lahendamata asjade arv suureks läinud. Üheks põhjuseks on ilmselt see, et Ivo Pilving lahkus ja tema koht on täitmata. Kas olukorra lahendab koha täitmine või on tegemist süsteemsemate probleemidega, mis vajavad teistsuguseid lahendusi?

Sarjas: Tean, et haldusasjad on mahukad. Üks lahendus on Pilvingu koha täitmine. Olen teiste kolleegiumi liikmetega suhelnud ja nende jutust on jäänud mulje, et vangide kaebused uputavad neid. Nad püüavad küll kinnipeetavate kaebuste lahendamist tahapoole lükata ning sisulisi asju lahendada, kuid sellest tingituna moodustub ka suur jääk, mis koosneb eeskätt vangide kaebustest. Oleks hea, kui asi saaks seega seaduse tasandil lahendatud.

Rask: Praegu on käimas konkurss Tartu Ringkonnakohtu kohtunikukoha täitmiseks. Kaks kohta on vabad. Ringkonnakohtusse esitatakse kandidaadina reeglina staažikad kohtunikud. Miks on tarvis nüüd enne konkursi lõppu paika panna esimees, kui kogu töökollektiiv, kes mõne aja pärast seal töötab, selles kaasa rääkida ei saa?

Aavik: Protsess on kestnud juba mitu aastat. Konsulteeritud on ka ringkonnakohtunikega küsimustes, keda nad esimehena näevad ja mida uutest kandidaatidest näevad. Olen aru saanud, et kui uus kohtunik tuleb, isegi kui ta on vana kohtunik mõnes teises kohtus, ei ole talle algul mõtet esimehe kohta usaldada. Vanad kolleegid eelistavad, et uued tulijad elavad mõnda aega sisse ja siis võib

nende esimeheks nimetamise küsimus tõusetuda. Arutelud, mis on kestnud pea kaks aastat, on lõpuks jõudnud sinnani, kus on jõutud arusaamiseni, et keegi peab vastutuse võtma. Varasemalt pole keegi sellega nõus olnud. Usaldus on antud esitatud kandidaadile.

Rask: Ma ei näe loogikat selles, et enne konkursi tulemuste selgumist tuleb lahendada organisatoorsed küsimused. Samuti on meil Tallinna Halduskohtu näol olemas näide sellest, et ka uus kohtunik võib asuda esimeheks.

Aavik: Tartu Ringkonnakohtul on vaja stabiilsust ja vaja on tegeleda nende üksikute probleemidega, mis on hetkel esile kerkinud.

*KHNI liikmed ja asendusliikmed ning ministeeriumi esindaja lahkuvad asja arutama kell 9.50.
KHNI liikmed ja asendusliikmed ning ministeeriumi esindaja naasevad kell 10.32.*

Rask: KHNI liikmete vahel leidis aset üks tõsisemaid nõupidamisi, mille teljeks ei kujunenud konkreetne kandidaat, vaid olukord Tartu Ringkonnakohtus. Jõudsime veendumusele, et KHN ei peaks toetama poolikuid lahendusi.

Otsus: KHN avaldab valmisolekut tulla Tartu Ringkonnakohtu esimehe uue kandidaadi kaalumise juurde tagasi pärast seda, kui on konkurss läbi viidud ja komplekteeritud 14 kohta. Arne Sarjas on väärikas kandidaat ka järgmistes voorudes, kui minister seda pärast kohtu komplekteerimist teeb.

Paus 10.35-10.50.

6. Kinnipeetavate vaiete ja kaebuste lahendamise analüüsi tutvustus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeeriumi lepinguline konsultant Timo Ligi

Ligi: Ettekanne.

Kuna kinnipeetavate kaebuste kohta kehtib reegel, et enne tuleb läbida kohtueelne menetlus, käsitles analüüs ka seda aspekti. Mis puudutab kohtueelset menetlust, siis vaidemenetlus laias laastus on olnud suhteliselt tulemuslik, välja arvatud kahju hüvitamise taotluste ja õigusvastasuse tuvastamise menetluste osas. Vaidemenetluse läbinud kaebustest rahuldatakse kohtus vähe ehk vaidemenetluse puhul saavad paljud kaebused oma õiglase lahenduse kätte. Probleemiks on vaidemenetluse puhul eeskätt tähtaeg, kuid praeguse info kohaselt peaks see probleem olema lahenenud.

Kahju hüvitamise taotlusi ei kipu vanglad rahuldama. Seetõttu esitatakse kaebusi kahju hüvitamise taotlusega kohtutesse rohkem. Saabunud kaebuste rahuldamise protsent on aga kõrgem, mis näitab, et kohtu jaoks on kahju hüvitamise taotluste lahendamine oluline lisakoormus. Vanglad ei ole kahju hüvitamise osas järginud ka olemasolevat kohtupraktikat, mistõttu kohtutesse saabus rohkem kaebusi. Kinnipeetavate poolt kohtusse esitatud kaebuste arv on seni pidevalt kasvanud. Kohtus rahuldatakse järjest vähem kaebusi vaatamata sellele, et kaebuste koguarv on kahekordistunud. See näitab, et kasv on tulnud nende kaebuste pealt, mida kohus ei peaks menetlema või vähemalt mitte rahuldama. Menetlusse võetud kinnipeetavate kaebustest rahuldatakse võrreldes teiste valdkondade menetlustega oluliselt vähem.

Kohtumenetlus on kinnipeetavatele tihti riigilõivuvaba. Põhjenduseks on, et kinnipeetavaid peetakse enamasti maksejõuetuteks. Ometi selgus analüüsi käigus, et keskmiselt on kõige suuremate kaebajate kontrol aastas kuni 5600 krooni, mõningatel juhtudel ka rohkem. Riigilõivu tasumisest vabastamine põhjustab kaebuste arvu kasvu ning kõrgemates kohtutes kulub palju aega ka menetluslike küsimuste lahendamisele (määruskaebused, riigilõivu tasumisest vabastamine jm). Määruskaebusi ja apellatsioonkaebusi rahuldatakse nii ringkonnakohtus kui ka Riigikohtus järjest rohkem, mis on indikatsioon lahendi kvaliteedile.

Halduskohtuniku tööajast orienteeruvalt 31% kulus eelmisel aastal ainult kinnipeetavate kaebuste lahendamisele. Seega on põhiprobleemiks suur kinnipeetavate kaebuste hulk. Kokkuvõttes põhjustavad otseselt suurt kaebuste arvu riigilõivu tasumisest vabastamine, mõningased probleemid vaidemenetlusega ja haldusorganite töökorraldus. Lahendusena võiksid vanglad oma otsuseid oluliselt põhjalikumalt motiveerida, kuna see võimaldaks kinnipeetavate kaebuste arvu kohtus mõnevõrra reguleerida. Lisaks põhjustab kaebuste arvu rohkust ka kohtupraktika ebaühtlus ja lahendite kõikuv kvaliteet.

Analüüsis on välja pakutud meetmed nende probleemide lahendamiseks. Kokkuvõttes on oluline jõuda tõhusama riigilõivustamiseni, parandada halduspraktikat, tõhustada kohtusisest töökorraldust, ühtlustada kohtupraktikat ning tõsta lahendite kvaliteeti.

Ühe meetmena on välisriikides kasutusel sagedaste kaebajate kaebeõiguse piiramine. Kohtu poole pöördumiseks ja kaebuse esitamiseks on sellisel juhul kinnipeetaval vaja saada teatud luba. Näiteks Rootsis on kasutusel n-ö must nimekiri. See meede meie kohtusüsteemi tulenevalt põhiseadusest ei siiski sobi.

Tõhusama riigilõivustamise mõte on kinnipeetavatele tekitada rahaline motivaator mitte kaebust esitada. Idee pärineb halduskohtunikelt. Riigilõivustamise eesmärk on kaebuste arvu vähendamine. Optimaalselt võiks kaebuste arv võrreldes 2011. a tasemega väheneda 25%. Peaksime kaebuste arvu osas saavutama taseme, mis oli 2007. a-2008. a ehk umbkaudu 500 kaebust aastas. Oluline on, et menetlusse võtmata kaebuste osakaal peaks vähenema, kuna raskuskese on praegu nendel asjadel, mida menetlusse ei võeta. Pakkusime meetmena välja, et riigilõivu nõue rahuldatakse vajadusega kas või tagant järgi kinnipeetavate isikuarvele laekuvatest summadest. Meetod, kuidas jõuda kinnipeetavale menetlusabi andmiseni teisel moel kui riigilõivu tasumisest vabastamisega, tuleb kohtunikega eelnevalt läbi rääkida. Sama meetmega saaks riigilõivu nõuda ka tõlkekulude eest. Järgmisel aastal jõustuva HKMSiga on küll võimalik anda menetlusabi selliselt, et antakse kinnipeetavale tähtaeg riigilõivu tasumiseks osamaksetena ja kohus ei võta sellisel juhul kaebust enne menetlusse, kui riigilõiv on tasutud. Minu välja pakutud meetmed võimaldaks kaebuse menetlusse võtta ka juhul, kui kinnipeetava arvel ei ole kaebuse esitamise hetkel raha. Nõue tekib talle hiljem, tulevikus. Neid meetmeid saab seega rakendada ka paralleelselt. Põhieesmärk on riigilõiv ikkagi kätte saada, sest see mõjutab otseselt ja automaatselt kinnipeetavate poolt esitatud kaebuste arvu. Kohtueelses menetluses tuleb järgida tähtaegu, jälgida kohtupraktikat, käituda õiguspäraselt, olla kompromissivallimad ning otsuseid rohkem motiveerida. Konkreetsete meetmetena tulemuse saavutamiseks saab kasutada koolitusi ja ka näiteks kohtumenetluse tulemuste arvestamist vanglaametnike tulemustasustamisel.

Kohtusisese töökorralduse osas on praegune töökorralduse mudel (kohtunik-konsultant-sekretär meeskond) laias laastus jõudnud oma efektiivsuse piirini. Kaebuste arvu kasvades peaksime suurendama kohtunike arvu või korraldama töökorraldust viisil, mis võimaldaks probleemi lahendada väiksema ressursiga. Meetmeteks, kuidas töökorraldust muuta, on abipersonali allkirjaõigsuse suurendamine, sotsiaalsete tagatiste parandamine, abipersonali arvu suurendamine, kvaliteetsema tööjõu värbamine. Kohtunikud on seoses abipersonali allkirjaõigsuse suurendamisega märkinud, et konsultantide töö kvaliteet paraneb, kui neile anda suurem pädevus, kuna nad tunnevad sellisel juhul allkirjastamise vastutust suuremal määral. Kohtujuristide ametikohtade loomine ei ole selles mõttes revolutsiooniline ettepanek, kuna täna täidab sarnaseid tööülesandeid ja on sarnase pädevusega maakohutute kohtunikuabi (õigusteenistuses), kelle palgatase ning sotsiaalsed tagatised oleksid kohtujuristidega samatasemelised ning ka kvalifikatsioon vähemalt samaväärne. Kõrgemapalgaliste kohtujuristide ametikohtade loomine toimuks järk-järgult seniste konsultantide ametikohtade asemel kuni suhtarvuni 1 kohtuniku kohta 1 kohtujurist. Need konsultandid, kes juba praegu vastavad kohtujuristi kvalifikatsiooninõuetele, saaks nimetada kohtujuristikks. Ettepanek puudutab praegu ainult halduskohtuid, kuna halduskohtud on teatud mõttes n-ö autonoomne süsteem kohtusüsteemi sees, kus on võimalik meedet rakendada ja saada selle käigus kogemuste võrra rikkamaks. Seejärel on võimalik saadud kogemusi rakendada hiljem kogu kohtusüsteemile. Kohtujuristina saab jätkata ka kohtunikukandidaati, kes ei ole saanud kohtunikuks.

Kohtupraktika ühtlustamise ja lahendite kvaliteedi tõstmise eesmärk on eeskätt kõrgematesse kohtutesse esitatavate kaebuste arvu ja seal rahuldatud kaebuste arvu vähendamine. Kuna kinnipeetavate kaebuste osas koolitusi ei korraldata ega ole toimunud ka ümarlaudu, tundub, et Riigikohtu halduskolleegium on võtnud arvamuse, et koolitamine toimub justnagu läbi Riigikohtu lahendite. Arvestades seda, et määruskaebuste ja apellatsioonikaebuste arv on suurenenud ning suurenenud on ka Riigikohtu poolt menetletavate kinnipeetavate kaebuste arv, ei pruugi lahendite kaudu madalama astme kohtunike suunamine olla kõige efektiivsem samm. Suunata võiks ka lahendite väliselt. Näiteks anda suuniseid, mis võimaldaksid madalama astme kohtutel kohe asju õigesti lahendada ja seeläbi vähendada kõrgema astme kohtutele esitatavate kaebuste arvu. Oluline on see, et kui korraldata koolitusi, tuleks hinnata ka koolituste reaalselt mõju. Kui kaebuste arv järjest tõuseb, ei ole koolitused järelikult oma eesmärki täitnud.

Lisaks koolitustele on meetmeks spetsialiseerunud kohtujuristidest ja kohtusekretäridest koosneva üksuse moodustamine ja ka erandliku kohtualluvuse kehtestamine Tartu Halduskohtusse alates 2014. a. Eelnevalt tutvustatud meetmed peaksid tagama, et 2014. a on kinnipeetavate kaebuste arv mõnevõrra väiksem ja vastav muudatus oleks sellest tulenevalt valutum ega põhjustaks Tartu Halduskohtule nii suurt halduskoormuse kasvu. Konkreetsest kohtunike arvust Tartu Halduskohtus on

ennatlik praegu rääkida. Töökorralduslikult oleks lihtsam, kui kinnipeetavate kaebuste puhul oleks kohtualluvus ühes kohtumajas. Kohtujuristidest ja kohtusekretäridest koosnevat üksust on lihtsam moodustada ühe kohtu alla ning sellise töökorraldusliku mudeli rakendamine ühes kohtus toimiks efektiivsemalt kui mitme kohtu vahel. Seega võiks kinnipeetavate kaebuste puhul olla kohtualluvus ja kohtuametnike üksus ühes kohtumajas. Kohtuhalduslikult on eelistatum Tartu kohtumaja, kuna kaebuste arv on tulevikus olenemata loodetavast vähenemisest nii kaalukas, et kui kaebusi peaks hakkama lahendama Jõhvi kohtumaja, tuleks sinna luua samaväärne kohtuüksus, nagu praegu Tartu kohtumaja. Lisaks on Tartu piirkonnast võimalik lihtsamini kvalifitseeritud tööjõudu leida. Regionaalpoliitiliselt oleks aga parem erandliku kohtualluvuse seadmine Jõhvi kohtumajja. Argumente on kahepoolseid, kuid me peaksime lähtuma ikkagi kohtuhalduslikust argumendist, mitte regionaalpoliitilisest argumendist.

On tõsi, et vangistusõigust puudutav osa on suhteliselt väike. Samas on näha, et kinnipeetavate asjadele spetsialiseerutakse ka mujal riikides, näiteks Saksamaal, kuna oluline on tagada kohtupraktika ühtsus. See oleks selge signaal nii kinnipeetavale kui ka vanglatele. Lihtsam on ühtset praktikat saavutada siis, kui kinnipeetavate kaebusi menetleb kitsas grupp spetsialiseerunud kohtunikke. Seetõttu on kinnipeetavate kaebuste lahendamisele spetsialiseerumine mõistlik olenemata suhteliselt kitsast vangistusõiguse spetsiifikast. Seejuures oleks mõistlik spetsialiseeruda Tallinna Halduskohtus sisse viidud viisil, mille kohaselt on moodustatud spetsialiseeritud kohtunike grupid, kelle vahel on ära jagatud teatud kaebuste liigid, ning gruppide koosseis võib muutuda.

Pappel: Kas spetsialiseeritud kohtuametnike üksus hakkaks tegelema ainult kinnipeetavate kaebustega?

Ligi: Teatud grupp ametnikke on spetsialiseerunud, kuid see ei tähenda, et kohtujuristid tegutseksid ainult kinnipeetavate kaebuste valdkonnas. Kohtujuristid saavad kohtunikke lisaks kinnipeetavate kaebustega tegelemisele aidata ka muude küsimustega. Ametnike spetsialiseerumine on kasulik, kuna seeläbi paraneks kohtupraktika ühtsus.

Pappel: Kas igal kohtunikul on üks kohtujurist ja spetsialiseerunud ametnike üksus?

Ligi: Klassikalises tähenduses ei peaks tulevikus sellist tööjaotust olema, et kohtunik ja kohtujurist on üks meeskond, nendevaheline seos ei oleks enam otsene. Meie poolt välja pakutud kohtujuristi instituudi mõte oli olemas ka kohtute seaduse eelnõus. Mingi grupp kohtujuriste tegeleksid Tartu Halduskohtus spetsialiseeritult kinnipeetavate vaitetega. Ülejäänud kohtujuristid tegeleksid muudes valdkondades kohtunike abistamisega, kuid töömudeliks ei jääks enam tänane mudel.

Pappel: Kuidas asi töökorralduslikult välja näeks? Kui kohtunikul on vaja lahendada kinnipeetava kaebus, kas ta siis pöördub ühe kohtujuristi poole, ja kui muu vaidlus, siis mõne teise kohtujuristi poole?

Ligi: Sisuliselt tähendab välja pakutud töökorralduse mudel seda, et kohtunik ei pea otseselt kolleegi poole pöörduma, vaid kohtuniku lauale tuuakse dokumendid kvalifitseeritud ametniku poolt ettevalmistatuna. Kohtunik ei pea teadma, kes projekti konkreetselt ette valmistas.

Pappel: Kas plaan on kohtujuristid esmalt spetsialiseerida ainult kinnipeetavate kaebustele?

Ligi: Kinnipeetavate vaided võiksid olla üks valdkond, kus spetsialiseeritud kohtujuristid tegutseda võiksid. Tulevikus võiks neid valdkondi veel olla, näiteks riigihangete osas.

Rask: Ideestik on suhteliselt värske ja uus. Sinu idee oli, et ühe ja sama inimeste grupi poolt kinnipeetavate kaebuste läbivaatamine annab tulemust, et kohtupraktika oleks ühtne. See tähendab kohtupraktika standardiseerimist. Kas see õigusemõistmise põhiollemusega kokku langeb, on omaette küsimus. Selle eesmärgi saavutamiseks paneme teisele kaalukaasile mitte spetsialiseerumise, vaid masstoodangu. Spetsialiseerumine minu arvates tähendab, et keegi on süvenenud teatud kitsale süvendatud teadmisi nõudvale valdkonnale. Halduskohtunikud ütlevad, et vangide kaebused on aga masskaebused ja seda peaksid lahendama kõik kohtunikud. Ühtset kohtupraktikat on võimalik saavutada ka teistsuguste meetmetega kui spetsialiseerumise sisseviimine. On tõsine oht, millele ka Riigikohtu halduskolleegium tähelepanu juhib, et kas selline massnähtus on spetsialiseerumist vääriv või n-ö konveierit vääriv. Tuleb ka märkida, et kohtujuristi institutsioon on välja pakutud moel poolik lahendus. Kohtujurist on kvalifikatsiooni mõttes võrdne kohtunikuga, aga ei ole lihtsalt kohtunikuna

ametisse nimetatud. Välja pakutud kontseptsiooni järgi tuleks kohtujurist suunata tupikteele vangide kaebuste lahendamise osas. Tarvis on mitme erineva kontseptsiooni vahel valida.

Ligi: Spetsialiseerumine ei ole analüüsis selliselt ette nähtud, et kohtunik ei võiks tegeleda muude kaebuste lahendamistega peale kinnipeetavate kaebuste. Viitasin ka Tallinna Halduskohtu spetsialiseerumise meetodile. Ma ei usu, et kohtunik peaks ainult ühe valdkonna asju lahendama. Spetsialiseerumise küsimuse lahendamise puhul on suur sõnaõigus üldkogudel, kes kinnitavad kohtute tööplaani. KHN saab seejuures anda suuniseid. Täpse töökorralduse jätaksin siiski kohtu siseküsimuseks.

Mis puudutab kohtujuristide tupikteele suunamist, siis nende hulgas ei pea olema selline tööjaotus, et kohtujurist tegeleb ainult kinnipeetavate kaebuste lahendamisega. On võimalik tagada, et kohtujuristi ettevalmistus tulevaseks teenistuseks oleks laiem. Mõte oli selles, et lahendid, mida nad toodavad, oleksid võimalik ühetaolised ja sarnased ega oleks võimalik erisuste alusel põhjustada kaebuste arvu kasvu. Et kohtujuristide üksus tegeleb spetsialiseeritult kinnipeetavate kaebuste lahendamisega, ei tähenda lõppastmes seda, et neid muudes valdkondades enam kasutada ei saaks.

Saarmets: Kas on põhjus, miks kohtujuristi amet peaks olema üks terviklik üksus või võiks meil olla iga kohtu juures üks-kaks inimest, kes on kas või mingiks ajaks spetsialiseerunud vangide kaebustele. Kas see, et meil peab olema spetsialiseeritud üksus, eeldab, et me peame nad koondama ühte kohtumajja? Minu hinnangul ei ole spetsialiseeritud ametnike ühte kohtumajja koondamine vajalik vaid selleks, et tagada praktika ühtsust. Praktika ühtsustamisel on suur roll Riigikohtul ja muudel materjalidel ning koolitustel.

Rask: Kas projekti eesmärk on vangide kaebuste odavam menetlemine?

Ligi: Eesmärgiks on kaebuste tõhusam menetlemine, mis hõlmab seda, et kinnipeetavate kaebuste menetlemise peale läheb vähem raha.

Rask: Kohtujuristi palk on väiksem ja riik saab kaebuse odavamalt lahendada.

Ligi: Jah.

Ma ei väida, et teistes valdkondades peale kinnipeetavate kaebuste ei ole vaja kohtupraktikat ühtlustada, kuid antud juhul on vaja leida võimalus kaebuste arvu vähendamiseks. Praktika ühtsusel on suur tähendus, kuna selle kaudu on võimalik kaebuste arvu vähendada. Praktika ühtsustamise peale tuleb kinnipeetavate kaebuste osas rohkem mõelda kui teistes valdkondades, sest kinnipeetavate kaebuste arv kasvab väga jõudsalt. Teistes valdkondades seda probleemi ei ole.

Pomerants: Ma arvan, et projekti täispaketti ei ole võimalik täielikult rahastada, kuna lisaressurssi tõenäoliselt ei teki. Olen küll optimist selles osas, et võimalik on „maha müüa“ administratiivsed meetmed (lõivustamine, koolitused jms). Samas ei ole ma kindel, kas lisatöötajate vajadus saab poliitilise heakskiidu.

Ligi: Välja pakutud vorm on isemajandav, kuna kohtunike arv jääks väiksemaks samal ajal, kui kohtujuristide arv kasvaks. Reform ei toimuks nii, et homsel päeval hakkame kohtunikke koondama, vaid see peab toimuma järk-järgult.

Pomerants: Kohtunike kohti ei jää lihtsalt üle.

Rask: Kohtute seaduse eelnõus oli välja töötatud paindlik süsteem, mille tulemusena võiks kohtunike arv järk-järgult langeda. Samas tuleb kohtunike töö sellisel juhul ära teha kõrgelt kvalifitseeritud abipersonali poolt, kelle palgad tuleb leida vabanevate kohtunike kohtade palkadest. Kohtunik oleks sellisel juhul ainult otsustaja. Kvalifitseeritud kohtujuristide puhul on lihtsalt tegemist odavamaga, kuid sama kõrgelt kvalifitseeritud tööjõuga kui kohtunikud. Analüüsi kohaselt peaks süsteemi õige rakendamise puhul 7 halduskohtuniku kohta ära kaduma.

KHN kujundab oma arvamused otsuse punktide kaupa.

1. Erandliku kohtualluvuse kehtestamine

Pappel: Ma ei toeta ettepanekut erandliku kohtualluvuse kehtestamiseks, kuna hetkel upub Tartu Halduskohus kinnipeetavate kaebustesse ja neil ei ole reaalselt võimalik teisi olulisi haldusasju efektiivselt lahendada. Eesmärk, mida praegu võiksime taotleda, võiks pigem olla teiste haldusasjade oluliselt efektiivsema lahendamise võimaldamine. Kui otsustaksime Tartu Halduskohtule kinnipeetavate kaebusi juurde anda, takistaks see taolise eesmärgi elluviimist. Mis Tallinna Halduskohtusse puutub, siis ei ole meil kinnipeetavate kaebuste lahendamine probleemiks. Enne paketi põhiseaduse spetsialiseerumist spetsialiseerus meil kinnipeetavate kaebuste lahendamisele vaid üks kohtunik, kes ei suutnud seda teha üle paari aasta. See näitab, et isegi staažikad kohtunikud ei soovi lahendada ainult kinnipeetavate asju. Pärast paketi põhiseaduse spetsialiseerumise sisseviimist jagasime kinnipeetavate asjad võrdeliselt kõikide pakettide vahel, et iga kohtunik saaks lahendada pigem olulisi asju ning kinnipeetavate kaebusi oleks võimalik lahendada teiste asjade kõrvalt. Kui muudaksime kohtualluvust, siis sisuliselt sundspetsialiseeriksime kogu Tartu Halduskohtu koosseisu, aga see ei annaks head efekti.

Mõned aastad tagasi tuli Prantsusmaa president mõttele luua üle terve riigi üks spetsialiseeritud kohus, kes tegeleks ainult asüüli asjade lahendamisega. Lisaks asjade efektiivsemale lahendamisele oli eesmärgiks ka kulude kokkuhoid. Ta moodustas ekspertkomisjoni, kes pidi projekti analüüsima. Tulemusena valmis raport, milles leiti, et ainult kulude kokkuhoiul põhinev erikohtu loomine ei ole põhjendatud. Me ei tohiks astuda samasse ämbrisse.

Jöks: Minu jaoks on omavahel seotud erandliku kohtualluvuse kehtestamise, laiendatud pädevusega ja spetsialiseerunud ametnike üksuse loomise ning kohtunike spetsialiseerumise küsimus. Ma ei toeta nii karmi spetsialiseerumist nagu on analüüsis välja pakutud. Mulle jäi arusaamatuks ka praktika ühtlustamise kohta väidetud, et praktika on ühtlane, kui kõik ametnikud töötavad ühes kohtumajas. Praktika ühtsustamiseks on kahtlemata teisi võimalusi. Teiseks on vaele arusaam, et ametnike koolitamine ja õpetamine toimub ainult Riigikohtu lahendite kaudu.

Saarmets: Olen erandliku kohtualluvuse kehtestamise vastu. Ma ei näe selles efekti, mida saavutada. Vangide temaatika materiaaloigus on suhteliselt piiratud ulatusega ega nõua kohtunikult väga suurt või täiendavat ajakulu. Ressursi kokkuhoid ei oleks seega väga suur. Pigem peaks kohtunikel laskma kohtu sees spetsialiseeruda.

Paal: Kas analüüsis on arvestatud ka ringkonnakohtute täiendava koormusega tulenevalt kvaliteedivahest, mis tekib, kui kohtujurist lahendab kaebuse kohtuniku asemel?

Ligi: Rahandusministeeriumiga küll analüüsi osas läbi räägitud ei ole, aga kui muudatused endaga täiendavaid kulusid kaasa ei too, ei tohiks probleemi tekkida. Spetsialiseerumine, praktika ühtsustamine jm on ainult üks võimalik meede eesmärgi saavutamiseks. Väide on see, et välja pakutud lahendusega on kõige lihtsam efekti saavutada. Mujal maailmas on levinud meede spetsialiseerumise kaudu praktikat suunata ja ühtsustada.

Saarmets: Sellise spetsialiseerumise tulemuseks võib olla praktika kivistumine. Arenguid enam ei toimuks.

Viiakse läbi hääletus kinnipeetavate kaebustele erandliku kohtualluvuse kehtestamise osas.

Poolt: 0

Vastu: 7

Erapooleitud: 0

2. Laiendatud pädevusega ja spetsialiseerunud ametnikest (kohtujuristid ja sekretärid) koosneva kohtu struktuuriüksuse moodustamine Tartu Halduskohtu Tartu, alternatiivina Jõhvi kohtumajja kinnipeetavate kaebuste menetlemiseks

Rask: Kohtujuristi instituudi väljatöötamine kohtute seaduse eelnõus oli praktiline vajadus esimeses järjekorras ühtlustada kohtuametnike kvalifikatsiooninõuded ning tekitada autoriteetne kohtuniku tugisüsteem. Kõik meetmed, mis on analüüsis välja toodud, on vastuvõetavad, aga organisatoorne osa uute instituutide osas on probleemne. Nendest peaks tulema uus kohtunike personal. Asjale ei tohiks läheneda selliselt, et instituudi loomise kaudu on võimalik kinnipeetavate kaebusi odavamalt menetleda.

Saarmets: Mis puudutab ametnike pädevuse laiendamist, siis selle teemaga tuleks edasi minna. Samas ei toeta ma ideed eraldi struktuuriüksuse loomiseks.

Rask: Tehtud analüüs on väga kasulik materjal, kuna selles on palju halduspraktikas rakendatavaid ideid, mida saab edasi arendada. Suund kinnipeetavate kaebuste arvu vähendamisele on ainuõige. Me lahendame täna meie ette pandud küsimusi, kuid see ei tähenda, et KHN on võtnud üldise hoiaku, et tegeleti vale küsimuse analüüsimisega.

Viiakse läbi hääletus laiendatud pädevusega ja spetsialiseerunud ametnikest (kohtujuristid ja sekretärid) koosneva kohtu struktuuriüksuse moodustamiseks Tartu Halduskohtu Tartu, alternatiivina Jõhvi kohtumajja kinnipeetavate kaebuste menetlemiseks.

Poolt: 0

Vastu: 7

Erapooletuid: 0

3. Regulaarsete koolituste ja ümarlaudade korraldamine kohtunikele ja kohtuametnikele (kaasates vajadusel ka teiste võimuharude esindajad) kinnipeetavate kaebuste tõhusamaks menetlemiseks, pidades silmas kinnipeetavate kaebuste suurt osakaalu haldusajade hulgas

Arvamusi ei avaldatud.

Viiakse läbi hääletus regulaarsete koolituste ja ümarlaudade korraldamiseks kohtunikele ja kohtuametnikele (kaasates vajadusel ka teiste võimuharude esindajad) kinnipeetavate kaebuste tõhusamaks menetlemiseks, pidades silmas kinnipeetavate kaebuste suurt osakaalu haldusajade hulgas.

Poolt: 6

Vastu: 1

Erapooletuid: 0

4. Kohtunike spetsialiseerumine (pidades silmas kinnipeetavate kaebuste lahendamist)

Rask: Spetsialiseerumise küsimus jäi analüüsi kontekstis suhteliselt segaseks. Mitmeid kordi on rõhutatud, et parim senine praktika spetsialiseerumise osas on välja töötatud Tallinna Halduskohtus. Seega oleks paketi põhine spetsialiseerumine tervitatav, aga spetsialiseerumist analüüsis välja pakutud kontekstis selliselt, et keegi kohtunikest lahendaks ainult ühte liigi kaebusi, ei ole peetud õigeks.

Viiakse läbi hääletus kohtunike spetsialiseerumiseks (pidades silmas kinnipeetavate kaebuste lahendamist).

Poolt: 0

Vastu: 7

Erapooletuid: 0

Otsus: KHN võtab esitatud informatsiooni teadmiseks ja avaldab arvamust analüüsis toodud järgmiste ettepanekute osas:

- 1) KHN ei toeta kinnipeetavate kaebustele erandliku kohtualluvuse kehtestamist, mille kohaselt esitatakse kinnipeetava kaebus Tartu Halduskohtule (alates 2014.a/alternatiiv 2013.a);
- 2) KHN ei toeta laiendatud pädevusega ja spetsialiseerunud ametnikest (kohtujuristid ja sekretärid) koosneva kohtu struktuuriüksuse moodustamist Tartu Halduskohtu Tartu, alternatiivina Jõhvi kohtumajas kinnipeetavate kaebuste menetlemiseks (alates 2014.a/alternatiiv 2013.a);

- 3) KHN toetab regulaarsete koolituste ja ümarlaudade korraldamist kohtunikele ja kohtuametnikele (kaasates vajadusel ka teiste võimuharude esindajad) kinnipeetavate kaebuste tõhusamaks menetlemiseks, pidades silmas kinnipeetavate kaebuste suurt osakaalu haldusasjade hulgas;
- 4) KHN ei toeta kohtunike spetsialiseerumist (pidades silmas kinnipeetavate kaebuste lahendamist).

7. Riigihangete alaste vaidluste lahendamise korralduse analüüsi tutvustus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeeriumi lepinguline konsultant Timo Ligi

Ligi: Minu üheks eesmärgiks oli tulenevalt Riigikohtu halduskolleegiumi arvamusest analüüsida, kas VAKO kaotamine oleks mõistlik lahendus või mitte. Oleme seda analüüsinud ühe meetmena menetluse kiirendamiseks.

Praegu lahendab VAKO ligi 80% kõigist hankeasjadest ning teeb tööd suhteliselt kiiresti ja ka kvaliteetselt. Edasi kaevatud asjadest rahuldatakse kohtus ainult 14%. Samuti on VAKO eeliseks efektiivsus, kuna kaebuse lahendamise kulud on väiksemad. Kohtutes on riigihangete asju suhteliselt vähe ning enamik neist esitatakse Tallinnas. Tulevikus kehtestatav 45-päevane tähtaeg tähendab, et haldusasjades hakkab alates järgmisest aastast toimuma asjade prioriseerimine. Menetluse kiirendamise meetmeks oleks kohustuslikust kohtueelsest menetlusest loobumine, kuid see tähendaks, et praegu VAKOs lahendi saavate asjade puhul pikeneks menetlusaeg oluliselt, kuna halduskohtus ei saa asja nii kiirelt lahendada kui VAKOs (nt istungi saab VAKOs kiiremini pidada, menetlusosaliselt vastuse saamise tähtaeg on lühem jms). Keskmine menetlusaeg VAKOs on praegu 20 päeva. Lisaks sellele mõjutab VAKO ära kaotamine tervikuna kõikide hankeasjade menetlusaega, kuna hetkel lahendatakse VAKOs 80% hankevaidlustest. Seega ei pruugi VAKO ära kaotamine menetluse lühenemist tagada. VAKO menetlus on ka odavam, kuna seal tegeleb kaebuste lahendamisega väiksem hulk inimesi. Seega oleks VAKO ära kaotamise puhul vaja kohtutesse ressursi juurde.

Kaalusime meetmena ka hüppava kassatsiooni meedet, kuid siin on probleem juba põhiseaduspärasuses. Lisaks, kui kaotada ära ringkonnakohtu menetlus, suureneks Riigikohtu menetluste arv. Efekti seega VAKO kaotamisega tõenäoliselt ei saavutata.

Mõte oli luua paremad eeldused hankeasjade kiiremaks menetluseks seeläbi, et tuua asjade menetlemine Tallinnasse. See iseenesest menetlust ei kiirenda. Üks meede menetluse kiirendamiseks on spetsialiseerunud ametniku koha loomine, kes esimese puhvrina vaataks saabunud asjad läbi ning vajadusel tagaks menetluse kestel laekunud vastuste kiire läbivaatamise ja kohtunikule edastamise selliselt, et kohtunik saaks nende pinnalt teha otsuse. Selline spetsialiseerumine oleks mõistlik sisse viia ühes kohas. Riigikohus tõi oma arvamuses välja, et hankeasjade ületoomine suurendaks halduskohtute ebavõrdset töökoormust. Tegelikuses on olukord vastupidine. Kui kinnipeetavate kaebuste lahendamine Tartusse üle viia, siis töökoormus Tallinnas hoopis väheneks. Lisaks on sellisel juhul lihtsam ja vähemkulukam rakendada teisi kohtusiseseid meetmeid menetluse kiirendamiseks.

Riigikohus on välja toonud, et kui tuua riigihangete asjade lahendamine Tallinnasse, väheneb õigusteenuse kättesaadavus Lõuna-Eesti piirkonnas. Vastuväiteks tuleb esiteks märkida, et ka VAKO asub Tallinnas. Samuti julgen väita, et Tallinnas käimine ei ole menetlusosalisele niivõrd koormav. Lisaks on olemas ka videokonverentsi pidamise võimalus. Seega ei ole õigusteenuse kättesaadavuse argument minu hinnangul väga oluline.

Eraldiseisva ametniku ametikoha loomise tulemus oleks see, et edasikaebamiste arv langeks. Samuti oleks potentsiaalne mõju teiste asjade menetlemisele väiksem. Kui sellist ametnikku ei oleks, siis tähendaks see teiste kohtuasjade kõrvalejätmist, kuna riigihangete vaidluste puhul on tegemist n-ö „punase asjaga“, mida tuleb esmajärjekorras lahendada.

Menetluse kiirendamise meetmeks oleks ka menetluse tihendamine ehk loobumine menetluspausidest. Mõte on, et menetlus ei koosneks hajuti toimuvatest spurtidest, vaid lahendi suunas toimuks ühtlane ja sujuv liikumine. See eeldab, et kohtus oleks keegi, kellel oleks võimalik pärast vastuse saabumist koheselt sellega tutvuda. Kohtul peaks kohe pärast vastava sisendi laekumist olema valmisolek järgmiste menetlussammude astumiseks. See eeldab samas ka kohtunike head planeerimisoskust ja tõhusat abivahendit spetsialiseeritud ametnike näol.

Rask: 01. jaanuarist 2012. a jõustub uus HKMS. Teema juurde oleks mõistlik tagasi pöörduda pärast seaduse mõjude selgumist. Tahaksin, et teema oleks tõsiselt läbi arutatud Riigikohtu halduskolleegiumi ning halduskohtunikega ja vastavalt sellele kujundatud poolt ja vastu argumentid. Riigikohtu halduskolleegiumi arvamuses ja Tartu Ringkonnakohtu arvamuses on analüüsiga

kokkulangevaid aspekte, aga ka põhimõtteliselt erinevaid asju, ning need erisused tuleks selgeks rääkida.

Pappel: Ma ei näe probleemi seadusest tuleneva menetlustähtaja täitmisega, vähemalt Tallinna Halduskohtus mitte. Ma ei leia, et jääksime riigihangete asjade lahendamise jänni. Ilmselt ei jääks hätta ka Tartu Halduskohus. Ma ei näe vajadust hakata riigihangete asju ühes kohtus forsseeritult lahendama. Kui probleemid peaksid tekkima, tuleb kohtualluvuse muutmise küsimust uuesti arutada. Ennatlike otsuste tegemist ma selles küsimuses ei toeta.

Hristoforova: Tartu Halduskohtus on 14 riigihangete asja. Riigihangete vaidluste lahendamise meil probleeme ei ole.

Saarmets: Mis puudutab menetlustähtaegade küsimust, siis see, et keskmine menetlusaeg VAKO olemasolu korral on lühem, on natuke demagoogiline. VAKO ära kaotamine saab olla mõistlik ainult juhul, kui kogu ressursid suunatakse halduskohtutesse ehk halduskohtusse tekitatakse 3 kohta juurde. Arvan, et ei pea paika väide, et halduskohtunikud ei suuda asju ära lahendada. Kui VAKOs suudavad vaidlusi lahendada 3 inimest, suudaks nad seda teha ka halduskohtus. Kui pikad on menetlusajad, on juba teine küsimus. Menetlusajad võivad seejuures sõltuda erinevatest seadustest. Praktika ühtsus on võimalik tagada muude vahenditega (koolitused, ümarlauad jms). Lisaks ei näe ma, et praktika riigihangete asjade lahendamisel oleks Tartus ja Tallinnas oluliselt erinev.

Kivi: Seadusemuudatus lähtub ideest, et VAKO tuleb likvideerida. Minu jaoks on küsimus, miks VAKO likvideerimine vajalik on. Riigikohtu üldkogul arutatud riigihangete kohtuasjade raames on mõned Riigikohtu liikmed avaldanud arvamust, et VAKO kui selline on põhiseadusevastane organ. Riigikohtu üldkogu enamuse arvamus see aga ei ole. Kui räägime VAKO likvideerimisest, siis peame mõtlema ka sellele, et VAKO on operatiivne ja lahendab küsimusi kiiresti. Ainult väike osa VAKO lahenditest jõuab kohtusse. Kui prognoositakse ette, et käesoleval ajal ei taga halduskohtusüsteem sellist operatiivsust enamiku asjade lahendamisel, tuleks tõsiselt mõelda selle peale, kas VAKO likvideerimine on seoses riigihangete vaidlustega esmamure. Mind ei veennud see, et kohtud suudavad riigihangete asju paremini lahendada. Menetluse operatiivsuse ja ökonoomsuse ohvriks toomine ei ole hea mõte, kui meil VAKO tööle sisulisi etteheiteid ei ole. Lühikeste menetlustähtaegade teema on oluline eeskätt menetlusosalistele. Kui siiani on enamik menetlusosalisi olnud süsteemiga rahul ja VAKO ei ole põhiseadusevastane organ, siis ma ütleks, et VAKO ära kaotamine ei ole mõistlik.

Ligi: VAKO ära kaotamine ei ole kunagi olnud analüüsi eesmärgiks. Analüüs toetub sellele, et VAKO ei tuleks likvideerida.

Rask: Mul ei ole usku praeguse süsteemi radikaalseks muutmiseks, kuna see on Euroopa Liidu õiguse ja meie siseriikliku õigusega kooskõlas. Kindlasti saab süsteemi parandada, aga mitte radikaalsete otsustustega.

Jöks: Minu arvates ei ole VAKO põhiseadusega vastuolus ja on kõnesoleva analüüsi alusel majanduslikult põhjendatud üksus. Arvan, et antud juhul on võimalik seadusega piirata n-õ neljaastmelist kohtumenetlust. Teiseks võimaluseks on lõpetada vaidlus ringkonnakohtus, aga sellisel juhul peaks ringkonnakohtus riigihanke vaidlustele olema sisse viidud kohtualluvus ühte halduskohtusse.

Paal: Ehk oleks võimalik edasi analüüsida küsimust, et jätta VAKO eksisteerimise puhul vahele I või II kohtuaste.

Rask: I astme kaotamise kohta on meil Riigikohtu lahend. Esimese astme kohut ei tohi ära kaotada. Leian, et teema väärneb edasist analüüsimist ja läbirääkimist. Peame saama selge poliitilise seisukohad, mida vastava otsuste tegijad VAKOst arvavad. Kui otsustajad ütlevad, et tegemist on hea ja seadusega kooskõlas oleva instrumendiga, tuleks arutelust vastav teema maha võtta ning vaadata, kuidas riigihangete vaidluste lahendamist kohtusüsteemi sees paremaks muuta.

Aavik: VAKO on kohtueelne vaidmenetlus ja vaidmenetluse olemusega on kooskõlas see, et täitevvõim püüab oma praagi enne kohtumenetlust välja selekteerida. Pigem on see otstarbekuse küsimus, kas VAKO eksisteerimine on efektiivsem kui selle mitteeksisteerimine.

Saarmets: Küsimus on selles, kas süsteem on otstarbekas sellisena nagu ta praegu on ehk neljaastmelisena. Ma ei ole veendunud, et VAKO on ainus ja õige asi, kuna tõenäoliselt teeks ka I astme kohus sama häid lahendeid. Küsimus on tõepoolest otstarbekuses ja selles, kuidas odavamalt ja kiiremalt riigihangete vaidlusi lahendada.

Rask: Täna ettekandjat põhjaliku ja hea analüüsi eest. Küsimused vajavad läbirääkimist. Minister peab selgelt oma tahet väljendama, kuna tema on otsustaja ja võtab vastutuse. Tugev arvamusi liider nendes küsimustes on ka Riigikohtu halduskolleegium. Soovitan hanketemaatika nendega läbi arutada ja jõuda selgetele seisukohtadele, milline võiks hankeasjade areng tulevikus olla. Halduskohtusüsteemi sees tuleks leida aega põhjalikuks konsultantsioonideks ja omavahelisteks arvamuste ühtlustamiseks.

Viiakse läbi hääletus informatsiooni teadmiseks võtmiseks ning võimalike muudatusettepanekute arutamiseks poliitikute ning Riigikohtu halduskolleegiumiga ja teema aruteluga jätkamiseks detsembrikuu istungil.

Poolt: 7

Vastu: 0

Erapooleteid: 0

Otsus: KHN leiab, et analüüsi teostaja peaks esmalt võimalikke muudatusettepanekuid arutama poliitikutega ning Riigikohtu halduskolleegiumiga. Teema arutelu jätkatakse detsembrikuu istungil.

8. Ülevaade KIS arengust – KS § 41 lg 3 p 4 aluse – Justiitsministeeriumi lepinguline konsultant Timo Ligi

Ligi: Projekt oli jagatud kolme etappi. Lõpptulemusena peaks järgmise aasta I poolaastas valmima uus KIS. Oleme jõudnud projekti 1/3 lõppfaasi. Järgmisel nädalal on kavas alustada testimisega. Siiani on testimised läbi viidud tellija poolelt ja RIKi poolelt, et saada lahti suurematest vigadest, mis takistaksid kohtuametnikel uut programmi põhjalikumalt testimast. Kui test on lõppenud, saame I etapi vastu võtta. Ei ole saladus, et oleme esialgse projektiplaani 3-4 kuu pikkuses viivituses. Projekt on osutunud arvatust oluliselt ajamahukamaks eeskätt seetõttu, et seos e-toimikuga on tihe. KISi arendamine on keerukam, kuna peame arvestama e-toimiku eripärasid. Oleme püüdnud arendustegevusse kaasata inimesi kohtutest. Kohtuametnikke oleme kaasanud ka erinevatele koosolekutele ja arutanud nendega, mis lahendused sobiksid kõige paremini. Testimise käigus võivad tulla välja ka tellimise vead, mis tuleb parandada.

Uuendusteks on näiteks, et avalehele saabuvad teavitused kohtunikule saabunud asjade kohta, erinevate värvidega on kajastatud kohustused (istungid jm). Seega saab avaleht n-ö töölaualaks. Samuti saab avalehelt kätte info töövoogude käigust (dokumentide allkirjastamine jm). Kantselei ametnikule on oluline, et saab jõuda saabunud asjade juurde, luua menetlused nende külge jms.

Paal: Mis võiks olla tähtpäev KISi kasutusse tulemiseks?

Ligi: Praegusel hetkel on plaan selline, et saame süsteemi valmis järgmise aasta veebruariks või märtsiks. Siis võiks seda piloteerida. Piloteerimise peale võiks kulutada paar-kolm kuud. 2012. a teisel poolaastal saaks uue süsteemi kõige varem kasutusele võtta. Tingimuseks on, et piloteerimine läheb hästi. Kõrvalteemaks on see, et Justiitsministeerium loodab saada KISi edasiarendamiseks lisaressurssi. Selle kohta praegu infot rohkem ei ole. Kui saab ressursid olema ja seda saab kasutada järgmisel aastal, siis on võib-olla mõistlik süsteem veel paremaks teha ning alles siis süsteem rakendada. Sellisel juhul toimuks süsteemi rakendamine 2013. a.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks

Järgmine KHNi korraline istung toimub 16.12.2011 kell 12.00.

Istungi lõpp kell 13.30.

Märt Rask
Juhataja

Margit Kapp
Protokollija